Nisan Mayıs Haziran 2024

CAZKEDİSİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ

Sayı 34

Ayşe Özgür Aydoğan
Bedriye Korkankorkmaz
Dilek Bayram
Esma Çiçek
Fatma Ayhan
Gizem Atasü Yılmaz
Gülsüm Işıldar
Hakan İşcen
Halit Payza
Hasan Çelikkol
Hasan Ildız
Hızır İrfan Önder
Hüseyin Peker
M. Barış Gümüşbaş
M. Güner Demiray
M. Özgür Mutlu
Mehmet Rayman
Mehmet Şirin Aydemir
Mustafa Burak Sezer
Mustafa Seyfi
Mücahit Aygören
Necati Albayrak
Niels Hav
Özge Ç. Denizci
Ramazan Tekinel
İdris Erdoğdu
Sarp Keskiner
Sencer Başat
Sertaç Çıralı
Sevgi Öcal
Şenol Gürel
Tasula Drosinos
Umut Kaçar
Yener Çetin

Hayatı geçerken görüyor zihnimin ince ayarları. Durağan ve hareketli hayatı, müziğin kalbindeki, dizelerin atardamarındaki sevinçli renklerini görüyorum sabahların ve sürekli ellerim.
Siz uyurken, yanardağın ağzından öpmekteyim geceyi. Ve incecik ayın belinden tutar dansa kaldırır diğer elim, kendiliğinden düşerken rahmine müziğin sakin ve ince sularına, sürekli sularım.
Kırmızı gözlü tavşanların hülyasında ömrünü emziren Alice, harika bir dünya sunuyor denizlerin ruhuna, Moby Dick adlı yaşama sevincim.
İşte bu kadar ömrüm.

Fotoğraf: Umut Kaçar

BİR CANAVAR OLARAK MOBY DICK'İN ARZUSU: YAŞAMAK

DATÇA KEDİSİ
M. ÖZGÜR MUTLU

"Bana canavar deyin."[1]

Moby Dick için bir arzu ve tutkular romanıdır demek yanlış olmaz. Romanın anlatıcısı Ishmael'in balina gemisi Pequod'la sefere çıkmak ve dünyayı görmek arzusuyla; Kaptan Ahab'ın Moby Dick'i öldürme arzusuyla; uzun süre gemilerde çalışan Melville'in de tıpkı Ishmael gibi karşı konulmaz bir denize dönme arzusu olan deniz hummasına tutulmasıyla karşı karşıyayız. Melville'e Moby Dick'i yazdıran, Ishmael'i gemiye yazdıran, Ahab'ı Moby Dick'in peşinden sürükleyen tutkuya dönüşmüş arzularıydı. Ahab'ın çılgınlığa dönüşen arzusu, tutkusu, takıntısı yanında Beyaz Balina Moby Dick'in de gözardı edilemeyecek büyük bir arzusu var; o da yaşamak, yaşamda kalmak, hem de bir canavar ve günah keçisi olarak. Hikâye bir arzular çatışmasıdır da diyebiliriz, Ahab'ın öldürme, yok etme arzusu ile Moby Dick'in hayatta kalma arzusunun kapışması.

[1] "Bana İsmail deyin." (Moby Dick romanının ilk cümlesi.)

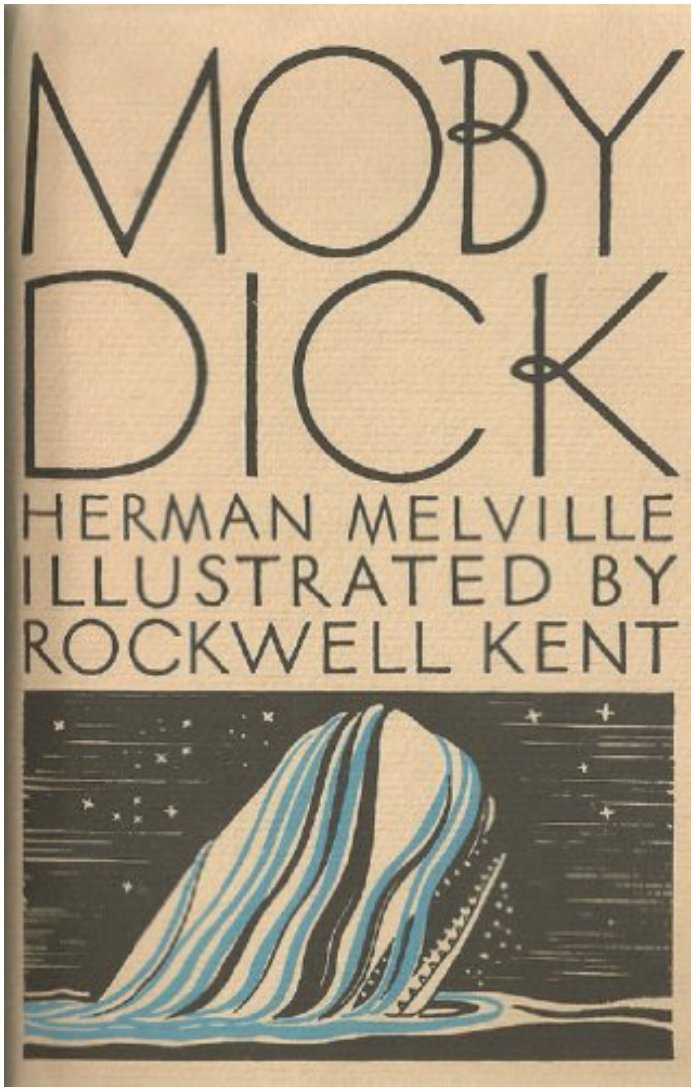
BİR CANAVAR OLARAK MOBY DICK'İN ARZUSU: YAŞAMAK

M. ÖZGÜR MUTLU

CANAVARSA ÖLDÜRELİM, ÖLDÜRECEKSEK CANAVARLAŞTIRALIM

Kitapta balinalar, geçmişten günümüze deniz canavarları olarak niteleniyor. *Moby Dick* bunların en gözü kara ve eli kanlısı. Aşağılık deniz canavarı, yağ deposu canavar, soysuz deniz canavarı, hiç ölmeyen, hep öldüren bir canavar, yaşamın denizlerinde yüzen koca iblis gibi olumsuz biçimlerde nitelenip sonsuz kötülüğün simgesine dönüştürülüyor. *Moby Dick* neden canavar? Nasıl öldürüyor? Ahab gibi kin beslediklerinin peşinde mi dolaşıyor, yoksa bir gemi görünce devasa cüssesiyle bindirip onu batırmaya mı çalışıyor? Hiçbiri. Görüldüğü anda gemilerden indirilen sandalların zıpkınları sırtına saplandığında içgüdüleriyle hareket edip kuyruğuyla, güçlü çene ve dişleriyle karşılık veriyor. Kendi ekosisteminde, olması gerektiği gibi yaşayan balina saldırganlarla karşılaştığında, onlar tarafından öldürülemeyip onları öldürdüğü için canavarlaştırılıyor. Balinanın kötülük yapmaya yönelik bir bilinci ve arzusu olmadığı gibi, içgüdülerinde de saldırganlık yok. Buna karşın balinayı, sadece yağı için avlanmaya çalışılan bir kurban olarak görebiliriz. Romanda insanı asıl korkutanın *"saldırışlarında bile bile gösterdiği, akılları durduran o kurnazca hainlik"* olduğu ifade edilse de, balinanın aynı anda iki yerde birden görülebildiği, ölümsüz oluşu, görünüp yok olan bir hayalet olduğu gibi efsanevi özelliklerinin de sayılması bu bilgiyi şüpheli saymamıza yetiyor. Asıl korkulan yaşama arzusunun yıkıcılığı. Bu yıkıcılık Kaptan Ahab'ta öldürme arzusu olarak karşılığını buluyor.

Canavarlaştırıp öldürme arzusunda ilk göze çarpan şey insanın kendini doğa karşısında üstün bir yere, merkeze koyması. Doğa, kaynaklar, kendi türü de dahil tüm canlılar, hülasa dünya insanın sömürü alanı. Sanayi devrimiyle hızlanan, her şeyi sömürme yarışı öyle bir raddeye geliyor ki insan doğanın içinde olmaktan çıkıp sahibi konumuna geliyor. **Halil Turhanlı**, **CLR James**'in *Moby Dick*'e getirdiği çözümlemelerde balina gemisini fabrikaya benzettiğini yazmış. Yıllarca süren seferlerde bulabildikleri tüm balinaları yağı için öldürüp ambarlarını yağla doldurmayı arzulayan yüzlerce gemiyi bir düşünelim. Kolayca katledebildiklerimiz karşısında devleşip endüstriyel olarak sömürülegelen türlerin yaşam arzularını görmüyoruz, ancak bize direnebiliyorsa, boyunduruk altına alamıyorsak o zaman hayatta kalma arzusunu canavarlık olarak nitelendiriyoruz.

BİR CANAVAR OLARAK MOBY DICK'İN ARZUSU: YAŞAMAK

M. ÖZGÜR MUTLU

Kaptan Ahab'ın bacağını kaybettiği sahneyi anlatıyor Ishmael: Kaptan elindeki bıçakla balinanın canını çıkartmak için üstüne bir kabadayı gibi atlayarak saldırıyor. Buna karşılık *Moby Dick* çenesini orak gibi kullanarak bacağı biçiyor. Sonraki satırlarda bıçaklı saldırganın bacağını kopardığı için parayla tutulmuş bir Venedikli katile benzetilerek *Moby Dick*'e canavarlık payesi biçiliyor. **Viktor Hugo**'nun *'Deniz İşçileri*'nde yaratılmış en muazzam canavar dediği ahtapot da yengeç avı sırasında saklandığı kovuğa geldiğinde Gilliatt ile karşılaşıyor. Yuvasına uzanan bıçaklı ele yapıştığı için canavar oluyor. Benzer durum **Edgar Allan Poe**'nun *Nantucket'lı Arthur Gordon Pym'in Hikâyesi*'nde de görülüyor. Antarktika'ya giden balina gemisinin gözcüleri buzullar arasında koca bir kutup ayısı görüyor ve bu canavara ateş edip, ellerinde bıçaklarla koşup onu katlediyorlar. Köpekbalıkları ve kutup ayıları canavarken, foklar sadece fok. Korkarak kaçtıkları için hepi topu 350 fok derisi elde edilebiliyor. 1790'da Nightangle adasında *Endüstri* adlı gemisiyle Kaptan Patten yedi ayda 5600 deri toplamışken bu sayı anmaya değmez tabii. İstisnasız insanların saldırısına uğrayan hayvanların ve bu "canavar"ların arzusu sadece yaşamda kalmak. Yarattığı canavarın karşısında insanın arzusuysa hayatta kalmak değil, tüketerek yaşamak, yok ederek var olmak.

İnsanın merkezde konumlanması semavî dinlerde de karşımıza çıkıyor. Dünya, Tanrı karşısında sorumluluğu ve bilinci olan tek tür olarak insanlar için yaratılmış bir yaşam ve öte dünyaya geçişin test alanıysa dinin sınırları içinde her şeyi yararımıza şekillendirmek, sömürmek hakkımız var. Sadece karşı tarafı canavar olarak kategorize etme kudretimiz bile bu üstünlüğü baştan koyuyor. Kaynağını nere-deyse tüm kültürlerin mitolojik hikâyelerinden, yaratılış mitlerinden, kurucu metinlerden, destanlardan, Eski Ahit ve İncil metinlerinden alan canavarlar; Tanrılar, yarı-tanrılar, hükümdar kahramanlar tarafından yok edilebiliyor. Canavarları tanrının yarattığını unutmadan, burada canavarın aslında kahramanın, kralın, tanrının gücünü somutlaştıran bir işlevi olduğunu anlıyoruz. *Eski Ahit*'te -balina olduğu da iddia edilen- Leviathan adlı dehşet saçan canavar sadece Tanrı tarafından öldürülebiliyor ve **Eyüp** aracılığıyla insanlara onun her şeyden güçlü, her şeye kadir olduğu gösteriliyor.

Modern toplumlarda canavarı yaratıp yok etme ve kamu düzenini sağlama rolünü devlet üstleniyor. Eski canavarlar destanlarda, masallarda kalırken, yeni canavarlar kanlı canlı karşımızda. Dinler, mezhepler, milliyetler, siyasal görüşler, sınıfsal çatışmalar gibi pek çok alanda karşı tarafta bir canavar yaratmak ve tüm kötülükleri yüklemek, kendini de o canavarı yenebilecek tek güç olarak tanımlamak iktidarlara, statülerin devamı, sömürgeci bir bakışla kendini var etme, öteki'yi bastırma, ayak bağı olanı sindirip yok etme arzusunu meşru zemine taşıma imkânı veriyor. Canavar bazen hayal gücümüzü zorlayan bir yaratıktır, Tanrı/yarı-tanrı tarafından öldürülür; bazen bir başka ülkedir, ülkeyi yönetenler savaşa tutuşur; bazen toplumun bir kesimidir, farklı cinsel yönelimler, dini inanışlar, yaşam tarzları, politik görüşlerdir ve iktidar tarafından devlet eliyle hukuk içi ve dışı yöntemlerle mücadele edilir; bazen de yağı için avlanan balina, kürkü için avlanan kutup ayısıdır, doğayı sömürmek, talan etmekte soluklanmayan insan tarafından yok edilir. **Eco**'nun ve **Foucault**'un belirttiği gibi eskinin canavarları biçim değiştirdi. Değişmeyen

şey canavarı nasıl algıladığımız. Karşımızda hep işlevsel bir canavar var; yanındayken güvende hissetmediğimiz, dünyadaki kötülüğü, düzensizliği, karanlığı yükleyip odaklayabileceğimiz öteki, başka, farklı, diğer, uyumsuz, garip, kötü, sapkın, kusurlu, normal veya standart dışı, kural dışı. Bu da yine bir yok etme ve hayatta kalma arzularının mücadelesi olarak tezahür ediyor. İnsanın bilinmezlikten doğan korkuları denizin dibindeki korkunç canavarlarda, güvenlik kaygısı bir öteki ve düşman olarak kurgulanan canavarlarda (ideolojik saldırı, cadı avı, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, dış mihraklar, bölücülük, darbecilik, vb. kavramlarla ilintili olarak) karşılığını bulabiliyor.

Üretim gücüne, yönetim erkine ve kapitale sahip olanların hayvan, insan, topluluk, kavramları ister dini ister siyasal gerekçelerle, isterse doğa içinde canavarlaştırıp -ötekileştirme, cadılaştırma, şeytanlaştırma, vahşileştirmenin de muadili bu- düşman edinmesi, hem sürekli bir sömürüyü hem de yaratılan meşru zeminde girişilen savaştan daha fazla para, güç, mevki, ganimet sağlamayı mümkün kılıyor. Canavar saydığımız canlı, cansız her varlık, olgu, yapı; peşinden korkuyu, meşru müdafaayı, öldürmeyi, dize getirmeyi, kontrol altına almayı getiriyor. Kearney, mutlu bir topluluk yaratmak için ödenmesi gereken bedelin çoğu kez bir yabancının dışlanması, öteki'nin yabancı'nın sunağında kurban edilmesi olduğu tespitini yapıyor. Bunu çoğu kez korkuyu kullanarak gerçekleştiriyor. **Storr**'dan aktararak örneğin terör ve savaş tehdidiyle karşılaştığında çoğu insanın guru gibi bir liderin peşinden gitmeyi ar-

Aşağılık deniz canavarı

yağ deposu canavar

soysuz deniz canavarı

hiç ölmeyen, hep öldüren bir canavar

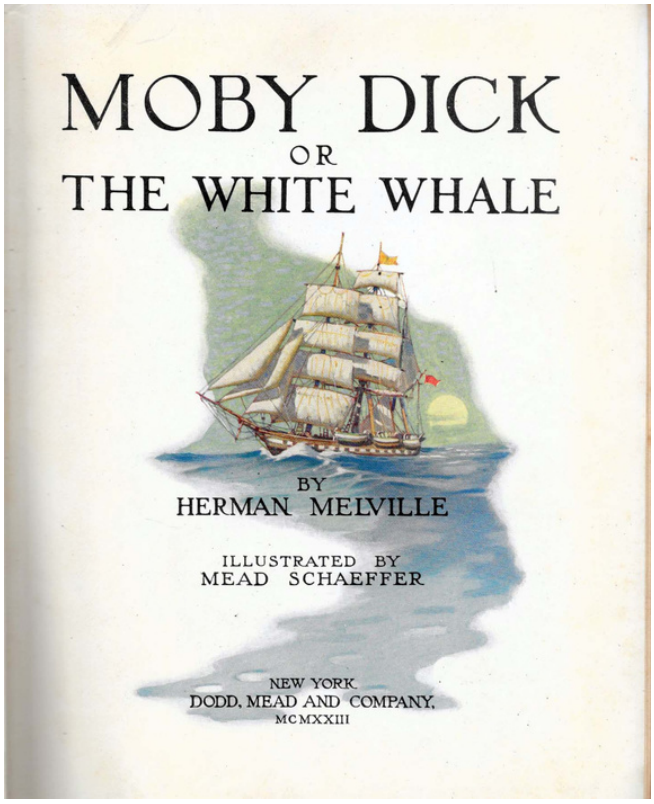
yaşamın denizlerinde yüzen koca iblis

BİR CANAVAR OLARAK MOBY DICK'İN ARZUSU: YAŞAMAK

M. ÖZGÜR MUTLU

zuladığını, felaketin kabahatini şeytanın ta kendisi bir günah keçisine yüklemeyi tercih ettiğini ifade ediyor. Bu koruyucu lider, canavarın karşısına çıkıp bizi kurtaracaktır; böylece onun gücünü, iktidarını, yüceliğini tekrar görüp iman ve biat ederiz. O halde kendini kabul ettirmek isteyen otorite bir kahramanlığa bel bağlayıp bunu iktidarını inşa edecek en kestirme yol olarak belirleyebilir. Bizi, tüm milletimizi diri diri çiğnemekle; şehrimizin, ülkemizin düzenini bozmakla görevli canavar sayesinde halkına düşmanlığın nedenini açıklayabiliyor, haklı olduğuna ikna edebiliyor, canavar korkusuyla devletin korumasına duyulan ihtiyaç ortaya çıkarılabiliyor, halkı bu canavara karşı kendi tarafında birleştirebiliyor. Canavarı uzun süre tehdit olarak canlı tutarak oluşturduğu politikaya bağlılığın sürmesini sağlayabiliyor. İş süreğenlikten çıkıp somut çatışmaya varırsa canavara saldırmak için elinde artık yeterli argümanı var. Canavar yok edilirse ya da birtakım nedenlerden ötürü canavarlıktan çıkarılırsa, yeni bir canavar yaratılabilir elbette. Kısacası canavar arzulanan bir araç. Onunla karşılaştığımızda aklımıza ilk gelen ya kaçıp saklanmak ya da onu ortadan kaldırmak oluyor; bir üçüncü seçenek var mı pek düşünmüyoruz.

Ahab da tayfasını böyle bir canavara karşı birleştiriyor, tek hedefe odaklayıp arkasına alıyor. Ahab *"İnsanı küçük düşüren bir güç, anlaşılmaz bir kötülük görüyorum onda, beyaz balina kötülüğün bir aracı ya da ta kendisi,"* diyor. Böylece herkes için kötülüğün kaynağı, zaman zaman tanrısal, yücelik makamları atfedilen, korkunun yanında hayranlık da uyandıran bir canavarı ortak bir düşman, nefret objesi olarak tanımlıyor. Dinsiz, hiçbir şeye aldırmayıp tapmayan, neredeyse yaşamlarının farkında olmayan tayfa belki de ömürlerinde ilk kez para dışında ulvi bir amaç uğrunda birleşiyor

ve Ahab onlara bu hedef için birlik olma duygusunun yüceliğini tattırıyor, hamaset söylemi ile yırtıcı yanlarını okşayıp içlerine yiğitlik ve nefret tohumu ekiyor. Onları ikna etmede, yarı-tanrısal, diktatöryal özelliklerinin de etkisi bariz. Birtakım ritüellerle tayfaları büyülüyor: Ölüm kadehlerine dönüştürdüğü zıpkın uçlarından şarap içme zıpkıncıların arzularını kamçılıyor, mızrakları çattırıp elini üzerine koyup gücünü gösteriyor ve onları ant içirirken günah keçisi de belirleniyor: İlk ve tek hedef *Moby Dick*. Bununla yetinmeyip onu ilk görecek olana bir altın para vadediyor, isyanı önlemek için rastladıkları diğer balinaları avlamalarına göz yumuyor. Canavarları yok etmenin hayatı kolaylaştıracak, maddi değer katacak somut bir katkısı da olmalı. Büyük hedeflerin yüceliği de tıpkı seferdeki bir ordunun yol boyu çalıp çırpması, kesesini doldurması gerekliliği karşısında olduğu gibi romantikliğini kaybedip zayıflayabilir. Tüm bunlar, Ahab'ın önderliğinde canavarı öldürme-

yi tayfanın en büyük arzusuna dönüştürüyor, aynı nefreti hissetmeseler de onun peşinden inançla ölüme gidiyorlar. Bu nedenle *Moby Dick*'in canavar nitelemesi bir mecazı değil, **Mina Urgan**'ın dediği gibi kendi mitini yaratmış, diğer balinalardan kötülüğü, şeytani tarafı ve gücüyle farklılaşmış bir canavarı temsil ediyor.

TANRI MI, KURBAN MI, CANAVAR MI?

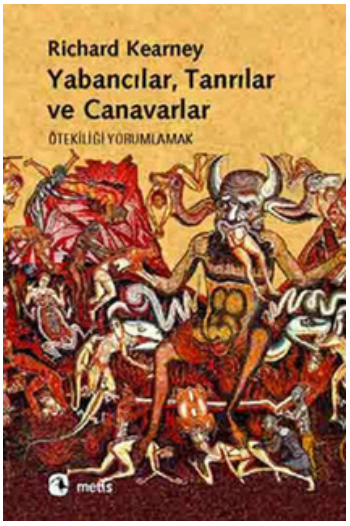
Ahab ile *Moby Dick* arasındaki ilişki Tanrı ile Canavar arasındaki ilişkiye örnek teşkil ediyor. Ahab, *Moby Dick*'i öldürebilme uğruna Tanrı'ya ve onu engelleyebilecek her türlü kutsala kafa tutuyor. Fırtınalı bir gecede, aslında bilimsel bir fenomen olan, gemicilerin koruyucusu olduğuna inanılan Aziz Elmo ateşi yani gemici nuru geminin direk ve mızrak uçlarında göründüğünde, Ahab pırıltılı ruha en iyi ibadetin ona meydan okumak olduğunu haykırıyor, gücü üzerindeki koşulsuz, sınırsız hâkimiyetine itiraz edeceğini beyan edip ona hem tapınıyor hem meydan okuyor. Starbuck bunun avdan vazgeçmesi için Tanrı'nın mesajı olduğunu söylese de, Kaptan ateşi ve korkuyu bir üfleyişte söndürüyor ki böylece açıkça Tanrı'dan korkmadığını belli ediyor. Ahab'ın Tanrı'ya ve kutsala kafa tutması bir anlamda kendini Tanrı ya da yarı-tanrı yerine koyması demek çünkü kaderine boyun eğmiyor, tüm engellere karşın arzusunu gerçekleştirmek için çılgınlığa varacak bir sürek avına sonuna kadar devam edip mürettebatını harcamaktan çekinmiyor. Semavi dinlerde en büyük intikam alıcı Tanrı. Bu dünyada ve ötekinde günahların kefaretinin ödeneceği, cezasının kesileceği, ilahi adaletin muhakkak tecelli edeceği bir sistemde, takıntılı bir intikam duygusuna hayatını adamak ve Tanrı'nın yükümlülük dışı bıraktığı, günahtan ve sevaptan azade hayvanların ölümden sonra da cezaya çarptırılmayacağı bilinciyle Ahab'ın yaptığı tam da dünyevi hayatında Tanrı rolünü üstlenmek. Ahab da tıpkı Tanrı gibi asla unutmuyor, balinadan alacağı intikamı ilahi defterine silinmez mürekkeple yazmış. Öte yandan Ahab'ın gözünde *Moby Dick* sadece bacağını koparan deniz canavarı değil, dünyadaki kötülüğün, çirkinliğin, acıların, kederin vücut bulmuş hali. Bu bakış açısıyla Ahap sadece bacağının öcünü alma arzusunda değil; aynı zamanda bir musibeti yeryüzünden silmek istiyor ki böyle bir evrensel amaç, tutkusunu daha anlaşılır, ulvi ve saygın hale getiriyor. Ahab ölümü umursamayıp bireyselliğini silerek dünyadaki en kötü varlıkla mücadele eden bir misyon olarak kendini yeniden tanımlıyor ki tanrısal duruşa yaklaşıyor böylece. Ishmael, Ahab'ın amacı uğruna önüne çıkacak tanrı ve şeytanlara karşı koyacağını ve tutkusunun ondan ayrı, bazen Ahab'ın bile korktuğu bağımsız bir güce dönüştüğünü söylüyor.

OCTOPUS-VICTOR HUGO

Bu da Ahab'ın silinip sadece bir amaca, tükenmez bir inada, saf bir arzuya dönüştüğünü gösteriyor. Ishmael'in Ahab'ı gördüğü ilk anda ona atfettiği tanrısal nitelikler dikkate değer: Ahab'ın alevlerin içinden bedeni yanmadan çıktığı, iri yarı gövdeli ve korkunç olduğu, bozulmaz bir kalıba döküldüğü, tunçtan bir heykel olduğu, saçlarının arasından başlayıp yüzü boyunca devam eden yıldırımlara benzer soluk yara izi. Korkusuz dik bakışında, inatçı, sonsuz bir güç, yılmaz bir irade var, başında yüce dağ başlarındaki bulutlar birikiyor. Bazen insan yanı ağır basıyor, yoruluyor. Ahab krallara benziyor, gemilerin Cengiz Hanı, okyanusların kralı, deniz canavarlarının padişahı. Diktatörlüğü karşı konulmaz bir güce dönüşüyor. Ondaki başka bir yücelik: *"Kimdir benden üstün olan"*, diye soruyor. *Moby Dick*'i koca tanrıların bile parçalayamadığını söyleyerek, vız gelirsiniz bana, kör top oyuncuları, sağır güreşçiler diyerek tanrıları küçümsüyor. Onlara sesleniyor: Buyurun gelin, durdurabilirseniz durdurun beni. Tanrıların dahi durduramadığı bir canavarı öldüreceğine inanmak sadece asilik ve tanrıya isyan etmek değil, kendini tanrılarla aynı kefeye koymak. Ahab'ın arzusuna ortak olanlar da, mesafeli yaklaşanlar da onun çılgınlığın pençesinde olduğunda hemfikir. Çılgınlığı, tanrıya kafa tutuşunu, kendini yarı-tanrı gibi görmesini kabul edilebilir kılıyor. Ahab kemiklerine ölmez bir güç geldiğini söylüyor. Starbuck ve Stubb'ın tüm insanlığı simgelediğini, kendisininse milyonlar arasında tek olduğunu iddia ediyor. Çoğul insanlık ve tek Tanrı. Ne balinanın ne insanların ne de şeytanın özvarlığına tek fiske vurabileceğini söylüyor. Starbuck, *"akılsız bir hayvandan, sana ancak içgüdüsüyle körü körüne saldıran bir hayvandan öç almak ha. Delilik bu. Akılsız yaratığa böylesine öfkelenmek dine imana da sığmaz,"* diyor, onun kendini Tanrı saydığını teyit ediyor: *"Korkunç ihtiyar: «Var mı benden üstünü?» diye bağırıyor. Kendini gökyüzündeki Tanrı'nın eşi, yeryüzündeki bizlerin efendisi sayıyor."* **İsaoğlu** da Ahab'ın bilinçaltında Tanrı'nın pozisyonunu arzuladığına vurgu yapıyor. Önüne çıkabilecek engel yok, intikam almasını hiçbir şey engelleyemez. Sabit fikri nedeniyle *Moby Dick*'le savaştıkları ilk iki günü yenilgiyle kapatmasına karşın üçüncü gün de onun karşısına dikiliyor, ellerini balinanın ağzına dayayarak karşı koyuyor. İlahi gücüne inanmayan biri buna kolayca cüret edemez. Yarı-tanrısal özelliği güneş onu hor görse, güneşe bile el kaldıracağını söylediği bölümdeki özgüveniyle daha da pekişiyor. Bu tutumu Herkül'ün dillere destan deliliğine eş. Tüm Tanrılar Herkül'den çekinirler, güçlü, inatçı, başıbozuk olduğundan onunla takışmak istemezler. Herkül bir gemi yolculuğunda sıcaktan bunaldığından güneşe ok fırlatmış biridir. Güneş yani Helios cesaretinden etkilenip ona altın bir sandal hediye eder. Fark şudur ki yarı-tanrı özellikleriyle Herkül sandal kazanırken, Ahab koca bir gemiyle birlikte hayatını kaybeder. Ishmael Ahab'ı, Yunanlıların kutsal bir günah keçisi saydığı Tanrı Prometheus'a da benzetiyor ve ölümcül takıntısının yarattığı akbabanın her gün ciğerini yediğini söylüyor. Ahab da bu ruh hali içinde olduğundan insanlığa gemisiyle güneşi getirdiğini söylüyor. Ahab kendini bazen Tanrı bazen bir kader kurbanı yerine koyuyor, bazen de canavarlaşıyor.

Kearney, *Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar* adlı kitabında başlıktaki üç kavramın ilişkilerini irdeliyor, canavar ve tanrının nitelikleri ve algılanışları bakımından birbirinin yerine geçebildiği, canavarca olanın karşısında hissettiğimiz dehşetli algılayışın korku ve iğrenmenin yanında ona karşı duyulan hayranlık

ve yüceliği ortaya çıkardığını ifade ediyor. Birini yabancı olarak yaftalayıp kurbanlık bir günah keçisi ilan ederek onu canavara veya fetiş-tanrıya dönüştürdüğümüzü söylüyor. Monstrare kelimesinin etimolojisine vurgu yapıyor: Göstermek ve uyarmak. Bu uyarılar ve Tanrı'nın

varlığını göstermeleri çoğu kez dehşet saçarak vuku buluyor. **Rilke**'nin *"Bütün melekler korkunçtur"* seslenişi--nin Moby Dick için de geçerli olduğunu söylüyor ve balinanın yarı-tanrısal, yarı-demonik beyazlına ilişkin örnekleri gösteriyor. Bu bölümlerde balinanın beyazlığının insan ruhunu cezbederken tuhaf ve meşum olduğu, aynı anda hem manevi şeylerin en anlamlı simgesi hem de insanı en çok ürküten şeylerden olduğu ifade ediliyor. Bu tespiti güçlendirecek başka kanıtlar da var. **Melville** *Kızılderililerin Kır Atı* masalını anıyor, soylu atın beyazlığının ona bir çeşit tanrılık verdiğinden, hem tapma isteği hem de korku saldığından bahsediyor. O koca tanrıdır. Starbuck beyaz balinayı taptıkları cehennem tanrısı olarak tanımlıyor. Eski Doğuluların, tanısalardı bu deniz canavarını tanrılaştıracakları, eski çağlarda Zeus'un tahtına oturacağı, diğer tüm tanrılara üstün çıkacağı yorumu yapılıyor. Ishmael Arsacides Adalarında bir balina iskeletini tanrı yerine koyan rahipleri anlatıyor. Moby Dick'i görecek olana vaat edilen İspanyol altını bile tılsımlı sayılıp kutsallaştırılıyor. Ishmael hem Ahab'ın kişisel meselesini umursamıyor hem de balinalara bir balina iskeletini tanrı yerine koyan rahipleri anlatıyor. *Moby Dick*'i görecek olana vaat edilen İspanyol altını bile tılsımlı sayılıp kutsallaştırılıyor. Ishmael hem Ahab'ın kişisel meselesini umursamıyor hem de balinalara duyduğu hayranlığı açığa vuruyor. O *"yaldızlı balina burcunu yakalamak için"* ava katılmıştır. Balinanın kuyruğunun kuvvetinin, güzelliğini ve ahengini zedelemediğinden dem vuruyor ve bu kuyruğu insanı sarsacak kadar güzel olan şeyler kategorisine sokup ilahi bir düzeyi işaret ediyor. İspermeçet yağını cennetteki meleklerin elinde görüyor. Nuh Tufanı tekrarlansa balinanın selin tepesinde köpük püskürteceği tahminiyle ona ölümsüzlük titrini veriyor. Beyaz balina tanrılar gibi yüzer. Bu örnekler balinayı canavarca nitelikler gösteren bir yüce varlık olarak tanımlıyor.

Moby Dick canavarken, bir yandan nasıl tanrısal özellikler taşıyorsa, canavarı avlayan yarı-tanrı konumundaki, tanrısal nitelikler taşıyan Ahab da canavarlaşıyor, canavarla ya da şeytanla benzeşiyor. Bu nedenle öldürme ve hayatta kalma arzuları da yer değiştiriyor. Ahab kendini zebaniye benzetiyor. Düğüm düğüm, boğum bo-

BİR CANAVAR OLARAK MOBY DICK'İN ARZUSU: YAŞAMAK

M. ÖZGÜR MUTLU

ğumdur, başı paramparça bir miğferi andırır. Çentik çentik olmuş, buruşuk bir alnı vardır; ne gariptir ki tıpkı *Moby Dick*'in buruş buruş beyaz alnını anımsatıyor bu tasvirler. Uyumuyor, gece gündüz yürüyor, tek bir düşüncenin izlerini taşıyor. Şeytan var benim içimde, deliliğin ta kendisi, delilerin delisiyim. Kara yürekli. *"Yaşayan bir ışık yok değildi gözlerinde; ama hiçbir şeyi aydınlatmayan bu ışık, karanlığın ta kendisiydi"* ifadesi Tanrı-Canavar ikiliğine örnek teşkil ediyor. Bu cümle kuşkusuz *Eski Ahit*'te **Eyüp** kitabındaki ölümün tanımlanışına (O yere ki, orada ışık koyu karanlık gibidir) bir gönderme. Kaptana sözünü geçiren, tekinsiz kâhin Fedallah'la işbirliği de tutkusunun şeytani karanlık tarafını gösteriyor. Sıradışı mızrağının çeliğine su yerine zıpkıncıların kanlarını veriyor, *"Seni Tanrı'nın adıyla değil, şeytanın adıyla vaftiz ediyorum"*, diyor. Şeytan arzuların temsilcisi. Tanrı tevekkülü, boyun eğmeyi talep ederken, şeytan arzuların peşinden, gerekirse her türlü çılgınlığı yapmak pahasına, kural ve moral değerleri tanımadan koşmayı salık veriyor. Şeytani, karanlık tarafına, demirden ruhuna tanık oluyoruz ve kötülük timsali canavarı avlamaya hayatını adayan karakterin canavarca niteliklerinin diğerine isnat edilenlerden aşağı kalmadığını görüyoruz. Avına benzeyen avcı Ahab.

SONUÇ

Her devrin değişen kullanışlı canavarları var. *Moby Dick*'in ve balina türünün kitapta canavar olarak nitelendirilmesi doğayı, dünyayı, yaşamı sömürme hakkının biricik tür olarak insana tanındığının göstergesi. Ahab balinayı canavarlaştırdığı, onu kötülüğün odağı kıldığı ölçüde mürettebatını son ana dek bu ölümcül mücadelenin içinde tutabiliyor. Bu kenetlenişte bir devletin, ideolojinin, siyasal görüşün ya da grubun yabancı, öteki, düşman yaratma dinamikleri benzer şekilde işliyor, yarı-tanrı, tiran ve lider özellikleriyle yönettiği topluluğu kendi amacına odaklayıp harekete geçirebiliyor. Öte yandan canavarlaştırılan *Moby Dick*'in yüce özellikleri ve tanrısallaştırılan Kaptan Ahab'ın canavar, şeytani nitelikleri, iki karakterin aslında birbirinin aynası haline gelmesine, ayırt edilemez bir bütün oluşturmasına neden oluyor. Ahab'ın geri dönüşü olmayan inancıyla, *Moby Dick*'in yenilmez, pes etmez duruşu bir araya gelince, kaderleri birbirine bağlanıyor ve sonunda "bir" oluyorlar. Canavarın ölmeyip yanına Kaptan Ahab'ı da alıp denizin dibini boylaması bu bütünleşmenin göstergesi. Canavar ve Tanrı, Tanrı ve Canavar bir araya geliyor, ayrılmaz hale dönüşüyor. Böylece Ahab'ın kendi içindeki canavarla yüzleşiyoruz ve **Kearney**'in Yaratık Serisi incelemesinde bahsettiğine benzer şekilde yabancının canavarca doğasının insana aslında pek de yabancı olmadığı fikrine kapılıyoruz.

Bir canavar olarak *Moby Dick*, Ahab'ın insani benliğinin karanlık, muammalı ikizine dönüşüyor. Yine aynı incelemeye uygun olarak ölümle yıkımın başlıca kaynağı, ilan edilen günah keçisinin suçları değil, insanın (pekâlâ devletin, iktidarın, yönetenin de) güç istencidir. **Nietzsche**'nin canavarlarla dövüşenler dikkat etsin de canavara dönüşmesin ifadesi Ahab'ın tanrı-canavar niteliğine denk düşüyor. Çoğu kez yok etme arzusunda olanın canavara, canavarın ise hayatta kalma arzusuyla çırpınan kurbana dönüştüğünü, öldürme arzusuyla yaşamda kalma arzusunun yıkıcılığının sürekli bir mücadele içinde olduğunu görüyoruz. Madalyonu tersine çevirelim, canavar karşısında insanların hayatta kalma mücadelesi kadar yaşama arzusuyla bir canavardan kaçan *Moby Dick*'i görebiliyor muyuz? **Melville** kitabın sonunda *Moby Dick*'i öldürmeyerek, onun defalarca kez saldırılardan kurtulmasını sağlayan yaşama tutunma, direnme, mücadele etme arzusunun, canavarlaştırarak cezalandırma, öldürme, yok etme arzusundan daha güçlü olduğuna işaret ediyor, canavarların er ya da geç yenilip yok edilme kaderini paylaşmasına izin vermeyerek onun alışılmış canavarlar sınıfına girmesine müsaade etmiyor. Böylece canavar karşısında kaçmak ya da onu yok etmek dışında bir üçüncü seçeneğin, hatta birçok farklı ilişki ve algılayış seçeneklerinin olabileceği üzerine fikir yürütebilmemizi sağlıyor.

KAYNAKLAR

- Melville, H., (1987), "Moby Dick Beyaz Balina", (Çev: Sabahattin Eyuboğlu, Mina Urgan), Cem Yayınları.
- Melville, H., (2019), "Moby Dick", (Çev: Deniz Keskin), Sel Yayınları.
- Erhat, A., (1996), "Mitoloji Sözlüğü", Bilgi Yayınları.
- Rossenberg, D., (2003), "Dünya Mitolojisi, Büyük Destan ve Söylenceler Antolojisi", İmge Yayınları.
- Kearney, R., (2018), "Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar",(Çev: Barış Özkul), Metis Yayınları.
- Eco, U., (2009), "Çirkinliğin Tarihi", Doğan Kitap.
- Poe, E. A., (2017), "Nantucket'lı Arthur Gordon Pym'in Hikayesi", (Çev: Ayşe Betül Gürcan), Alakarga Sanat Yayınları.
- Turhanlı, H., "Moby Dick'i Yeniden Okumak", Birgün Gazetesi, 29.03.2011.
- Şahin, A., Doğan, A., "Mitolojiden Genel Kamu Hukukuna "Canavar Yaratık" Olgusu: Leviathan, Behemot, Rahav, Yılan ve Ejderha", Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 3 (2) 2017, 149-184.
- Gök, S., "Tuhfe-i Murâdî'deki "Canavar" Terimi Üzerine", Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 4, 2018.
- İsaoğlu, H., 2014, "A PsychoanalytıcCriticism Of Hawthorne's The Scarlet Letter And Melville's Moby Dick," İstanbul Aydın Universıty Graduate Institute Of Social Sciences English Language and Literature.
- Hugo, V., "Viktor Hugo ve Deniz İşçileri, Gilliant'ın Ahtapotla Mücadelesi", (Çev: Berna Günen9, Yeni Deniz Mecmuası Sayı: 1, 2016.
- Eski ve Yeni Ahit, Kitabı Mukaddes Şirketi, 1997

Görev

© NİELS HAV

TÜRKÇESİ: MUSTAFA BURAK SEZER

Gece vakti çılgın teorilerle dolmuş bir beyinle
uyanmak olağanüstü bir şey değil,
bir çok insan bir canavarla yüzleşiyor. Kimi acıya katlanmak
için ilaç almak zorunda,
bir zarardan kurtulmak ya da depresyondan çıkmak için.
Onlar insan yiyen devle birlikte
yalnız ve terkedilmiş hissediyor.
Şeytan kükreyen bir aslan gibi yürüyor.

Diğerleri bunu piyasada parekende olan esrarla
yapıyor: tütün, kahve, alkol, yemek ya da
çile partilerinde. Kimisi işinde kaybolmayı başarıyor,
veya başka müthiş bir ihtirasta.
Evsiz ruhlarımıza, bedenizimi terkettiğimiz gün
birer demirmaş olarak hizmet etmeleri umuduyla
küçük imparatorluklar kurup
sonsuzluğa adım atıyoruz.

Herkes arkada izini bırakmak istiyor – bir teşekkür olarak
yani dünyaya adım atmamıza, onun güzelliğiyle eğlenmemize
izin verildi diye; normal derecede bir bedende normal
bir adresle sevmeye ve nefret etmeye izin verildi diye.

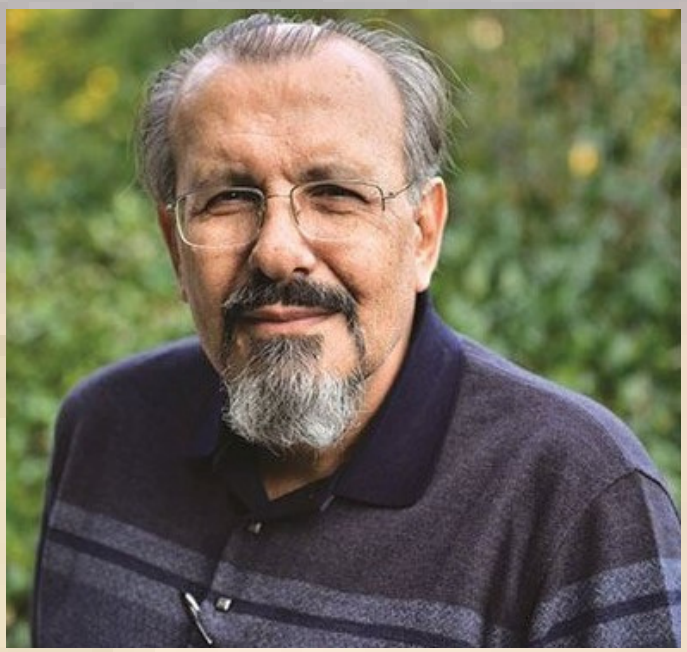
Görevimiz ortak tecrübelerimizi deşifre etmek;
bizi kuşatan dehşeti ve sefaleti, elbiselerimize
sarılmak ve kendi vücutlarımıza sızmak.
Neler olduğunu farketmek ve mümkünse
şeyleri olduğu gibi söylemek.

YENİ KİTAPLAR, YENİ DUYARLIKLAR

HÜSEYİN PEKER

Adil İzci'nin, 1997-2001 arası yazdığı şiirleri *Zaman Ezgileri* başlığı ile 2023 yılının son aylarında Pikaresk yayınlarından çıktı. Daha öncesi *Günizi*, *Su ve Yaprak, Aşk İmiş, Haiku'ş* başlıklı Şiir kitapları, deneme-anlatı, öykü, anı, derleme ve çocuk yapıtları bulunan şair-yazarımızın oldukça çalışkan ve verimli olduğunu söyleyebiliriz baştan.

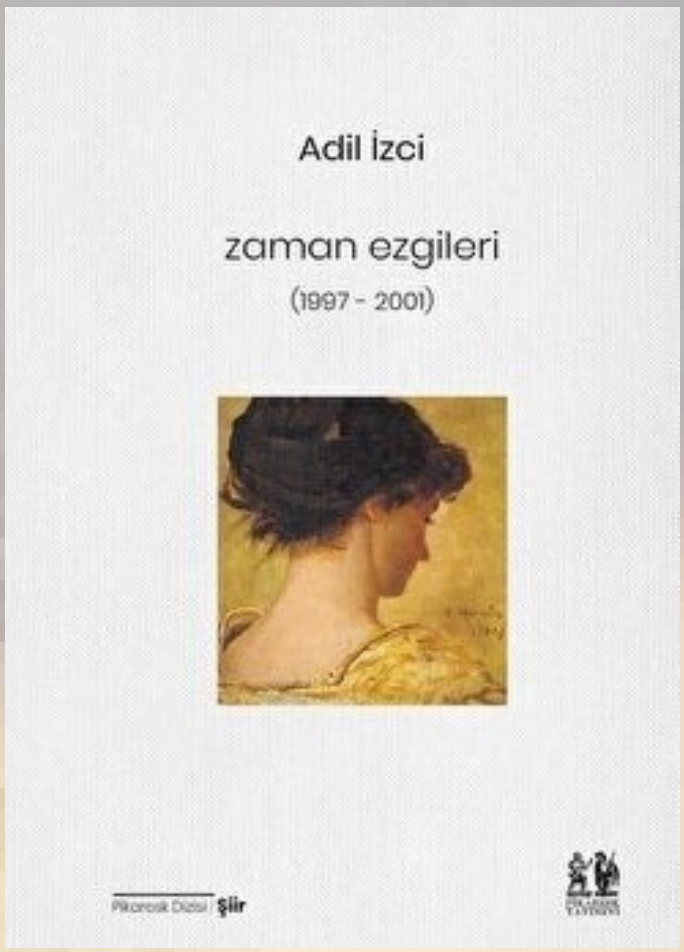
Adil İzci, 1954 Niğde doğumlu (Kahramanmaraş'ta büyümüş) Ankara'da tiyatro okurken bir yandan da yeni Türk dili ve edebiyatı bölümlerinde okumuş. Sonuçta İstanbul Robert Kolej'de Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yapmış. 2021'de *Canım Ada* öykü kitabıyla **Oktay Akbal** Öykü Ödülü'nü alan şair-yazarımız, son çıkan *Zaman Ezgileri*'nde, biraz da olgunluk dönemi havası estiriyor. Daha da durulmuş, eski ustalardan yarattığı esinlerle, hissettirdiği şiir-şair bağlılığının, iyilikle incelttiği örgülerle bir araya toplamış.

Buraya kadar söyleyeceğim bunlardan ibaret değil. Öyküleriyle şiirini, derlemelerini buluşturduğu, hatta çizmek istediği kimlik portresine eklediği bazı yeni şeyler göze çarpar nitelikte:

1- **Adil İzci** *'anılarının kanatlarında'* yazan biridir.
2- Hayal kurmayı gerçeklik dünyasının bir ayrılmazı olarak görür. Öykü alanında düşlere yer verir. Şiir alanında da özellikle bu son kitabında simgeci şairlere yanaştığı yerler çoktur. Vazgeçilmezi doğa tutkusu. Her şeye karar veren bir doğa bütünü var kendisinde.
3- Yaşamı koşuşturmadan ibaret. Ama bu hızlandırılmış yaşam daha çok toprağa basmayı seviyor. Çiçeklerin, çimenlerin, bastıkça ses çıkaran bir toprak parçasının sesini duyarcasına ve duyururcasına yazıyor. Bu çiçekler arasında maydanoz, dereotu da var, gülhatmiler, aslanağzı gibi az duyduğumuz çiçekler de.
4- Anı yazmayı seviyor. Her şeye anı gibi bakmayı ve yorumlamayı da. Yaşantısal olgulardan yola çıkıyor. Geçmişte yitirdiği değerlerine özlemli. Onları unutmadığını hissettirmeyi seviyor.
5- Bir de iyiliği seven biri.
6- İmgelem gücü yüksek.

Niğde'de doğduğu halde, babasının emekli olup yerleştiği Kahramanmaraş'a hâlâ yaz aylarında 3-4 ay gidip orada doğayla iç içe yazıp çiziyor. *Ağaçlar Kitabı* ve *Yoklar Kitabı* hep böyle çıktı. Belki *O Ada Senin Bu Ada Benim*'de İstanbul'la içi içe yaşarken **Sait Faik, Sabahattin Kudret Aksal, Oktay Akbal, Behçet Necatigil**'e olan hayranlığından doğdu. O aslında **Tahir Abacı** vb. günümüz yazarlarını da seviyor. İnandığı, boy verdiği kişiler çok. Dedim ya, iyilikten yana. *'Eyvah ağacım kesildi, evim yıkıldı'* deyişini hepimiz belleğimizde saklarız. Onun için bahçesinde bir dut ağacının kesilmesi, dünyasının yıkılması ile eşdeğer.

Zaman Ezgileri'nde şu dizeler üzerinde konuşmakta yarar var: *'Ben de yaprakları örtündüm'*. Bu hassas ve dil sevgisi içinde kendini yetiştirmiş şairimiz. *'Her yer kırık dal gece fırtınalıymış'* diye betimlediği doğa

parçasının aralığında, doğanın hesabını da yapar gibidir. Onunla konuşurcasına yazar. Ağaç, boş köşk, ceviz, karanfilin kokusu onun ayrılmadığı bütünün birer parçası. *'Pek çoğuz gökyüzüyle ısınıyoruz'* derken doğanın serüveninden bir düşünce buluşması yaratıyor kendine. Burada da şiire kavuşuyor kanımca.

'Herkes kendi iç gökyüzünde' dizesinden (iç) kelimesini çıkarsanız dize düşer. Ve o iki harfli kelimenin şiire getirdiği ağırlık, belki de dizeyi çeken yükü bir kat daha fazla arttırmaktadır. Her şeyi derine bağlamak örneğin.

'*Kalbimden gül yaprakları topluyorum*
Uyurken göz kapaklarımız olacak'

Birbirinden güzel dizelerle ve çok çalışarak ördüğü bu kitabını, belki şiir dünyasına bir anı gibi bıraktı: üzeri pul çiçeklerle kaplı taze ve lekesiz. Rüzgârsız kaldığını söylüyor: Şehre döndüğü yerlerde ahşap yapılar karşılıyor onu, yaşlı ağaçlar anımsıyor sonra. Uygarlıkla işi yok, birçok çağdaşı gibi. Örneğin **Süreyya Berfe**'nin de doğa çıraklığı görünürdü şiirinde. Kararcısı desem. Yakın şeye farklı tınılarla Adil İzci'de de rastlıyoruz: *'Her buluşmamız yaprak dolaş'*. Şair, üstüne sinen dünyayı tarif ederken titiz bir tanımlama ile bulunduğu yeri şöyle çiziyor: *'Elimiz kolumuz doğa kırıntıları'*. Şair bunların tam ortasında o hassas yüreğini *'bizim kalbimiz en son ölüyor'* diyerek sona saklıyor. İncelme var ama ölme yok.

Söylemiştim ustalarının arasında **Oktay Akbal** var, **Necatigil, Sait Faik** ve **Sabahattin Kudret Aksal** var. Dolmakalem merakını bildiğimiz **İzci**, öğretmeninin armağan ettiği dolma kalemle yazarmış şiirlerini. Bunu da duyduk. Armağan olarak **Agop Arad, Hüsamettin Bozok, Zeyyat Selimoğlu, Tahir Alangu** niçin de bir armağan kitap hazırlamak istediğini söylemiş bir söyleşisinde. Bu hayranlığın yarattığını sandığım aşağıdaki dizeler bize **Necatigil**'in *Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca* şiirini ne kadar hatırlatıyor bilseniz:

'*Sonunda kokusunu yitiren gül*
Eğilip sizden alıyor bu kez'

Ne insanlar yittiler deyişinde, ölülerin arkasından tuttuğu yası kitaplaştırdığını düşündüm hep. **Chopin**'den Noktürnlerden, **Ravel**'den, nilüfer çiçeğinden söz ettiği dilimler var şiirlerinde. Peri gibi olmaktan söz ettiği bölümler var. Farkındaysanız **Adil İzci** şiirleri; biraz da romantik, incelik çağrışımı bırakmaktadır bize. Ve avuntu: *Zaman Ezgileri* dediği yöre de yaşlı ama çok yaşlı sayılmaktadır. **Necatigil** tarzı kesik kesik anlatımla başlayan, Baudelaire tipi simgeci anlayışla yoğrulan doğa sever bir bilgeye alışın **Adil İzci**'yi okurken. İlk işiniz onun şirini tanımak olsun bence.

Bu denli geleneğin sularında gezen bir şairden; deneysel şiirin kenarına dokunmuş, modern şiirin basamaklarında hatırlanması gereken bir şaire geçiş yapıyoruz: **Mert Özden**, *Iska Şansı İçin Taviz* 2023 Yaşar Nabi Şiir Ödülü alan dosyanın kitaplaşmış hali. **Ahmet Güntan**'ın *Parçalı Ham Manifestosu*'ndan şu örnekler geliyor hatıra, ilk ağızdan: *"Parça başka bir dildir. Parça sözcüğü aradanlığın sözüdür, müjdeleyici değildir."* **A. Güntan** bu parça kavramını **Blanchot**'tan uyarladığını söylüyor. Ben buradaki parça yaklaşımımı biraz da **Mert Özden**'deki ses olayını, kural dışı ve parçalayıcı olarak ele alışından kaynak saydım. **Mert Özden**, Yaşar Nabi Nayır ödül tanıtım yazısında şöyle tanıtılıyor: *"Lirik şiirin sesini çok iyi özümlemiş, ironi ve absürt'ün tuzağına düşmeden terk eden bir genç."* İroni tuzağına katılmasına evet, ama absürt meselesine ekler var: Somut şiire yaklaşan yerlerden söz ediyorum şairde. Sonuçta deney yapıyor. Kısaca deneysel şiire fazlasıyla yakın. 80 şiirinin imgeselliğine bazılarına göre sentetikliğine dem vuruyor **Ali Özgür Özkarcı**, *Cetvelle Çizilen Dağınıklık* yapıtında. 2000'ler sonrasının modern lirizme tepki olduğunu söylüyor: *"2000'liler için şiir yazmanın farkındalık yaratmanın ve kurmanın gençler arasında en temel düstur"* olduğunu konu ederek: *"Kendi kodlarıyla konuşan bir imgesi"* olduklarında ısrar eder. **A.Ö.Özkarcı** ayrıca 2000'ler sonrasında modern şiirin eski lirik gücünde olmadığını ifade etmektedir. Bu söylediklerinin örneği olarak gösterebiliriz **Mert Özden**'i. 2000'lere yakın Heves dergisinde toplanan **Mehmet Öztek, Enis Akın, Ali Özgür Özkarcı** gibi gençlerin bu şiirsel değişimle, İkinci Yeni sonrası kırılmayı yarattığı biliniyor. Devamında görsel, sözel, deneysel ve somut şiir uğraklarında çoğaltmışlar bu yürüyüşü. Taraftarları, sürdürenleri olmuş bugüne değin. İşte **Mert Özden** sayfasını açtığımızda şiirin görünen yüzü; bu saydığım çalışmalardan başlıyor. Gene ondan 3-5 yıl önce Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü'nü alan **Mehmet Karaca**'ya bir bakın. **Mert Özden**'den pek farklı olmadığını göreceksiniz:

'sen de büyümedin
isim şehir oynadın/ sapla samanı karıştırdın
biriktin, belirdin: sana bir sopa daha biçildi
bir büyük pedagojik sopa
hem avcun kıpkırmızıydı
hem tekerini tekmelediğin toyota
topladığın eteğin, vurduğun topukların
tabirlerin pembeydi
pembeydi hüviyetin' (s:25)

Mert Özden yukarıdaki parçada göreceğiniz üzere, ironi, uyak, anlaşılır ama uzak, toplumsal ve cinsel benzetmelerle yola çıkıyor. Yerine göre süper dünyaya uyakla giriştiği süper boy kola'yı ekliyor. 'Kırık, nursuz yapışkan' tabiriyle ismini özetliyor. Nergis, kuğu gibi dünyanın çeşitli görüntülerinden yola çıkarak hareketli bir şiire imza atıyor. Her şeyi konu ettiğini söylüyor tanıtım yazısı **Mert Özden**'in, siyasi yönelimleri, çok kimlikli görünmekten haz eden yapısı, içeriği yeniden değiştirerek absürt noktalara varıyor. Onun sesini hakikatle buluşturan yeri deforme ederek farklı harflere, çınlamalara bile dönüştüğü konusu, yeni ifadelerinin aralığında.

Anlam alışverişi koyu, anlam çoklukları da diyebiliriz buna. Kural dışı ve yıkıcı, izinden ayrılmadan anlattığı bir devlet kavramı var peşinde. Farklı bir okuma gerektiriyor, onun türettiği anlam aralarından. Körleşmez bir dili ve yeteneği işaret ediyor:

'kırmaşık kırışma bezeledim ko
sırmaşık barışma gezeledim ho' (s:22)

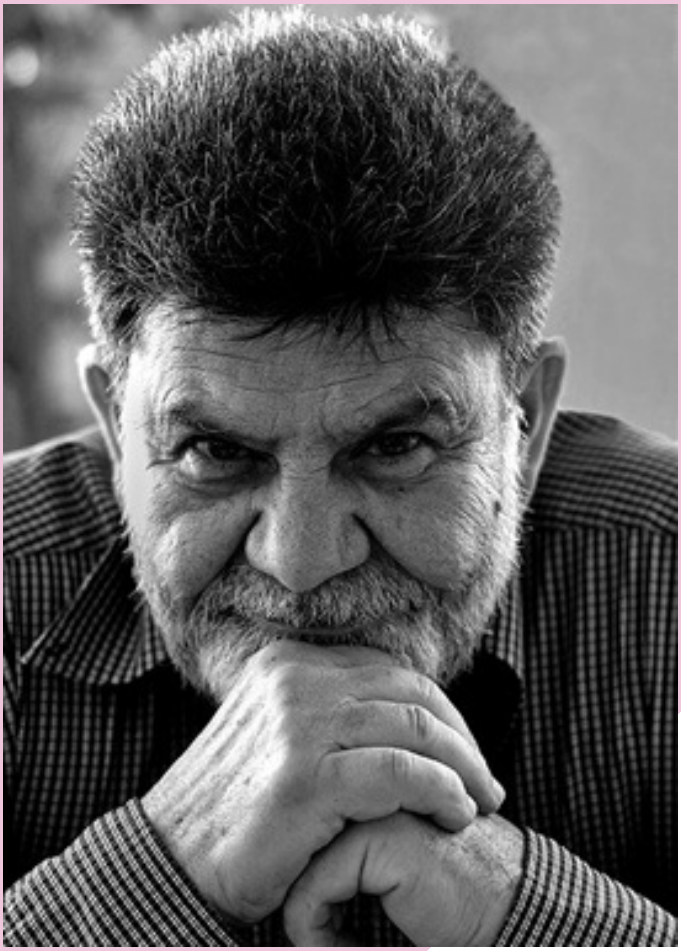
Bazı bölümlerde somut gerekçelerle 'biliyorum askerliğimi yaptığımda daha iyi şiir yazacağım' seslenmesi yapan **Mert Özden**, *'askısız bir tüfek var evimde'* veya *'bana zayiattan bahsediyorlar ben haber olmayı sevmiyorum'* kalkanına sığınarak şiirinin çılgın eğrisini, yerine göre gramer bozarak, kötü alay ya da nükte biçiminde geliştirip de yerine göre toplumsal dik duruşlar eğrisine çevirerek geliştiriyor. Bazen balıklar onu ortama dahil etmiyor, bazen de dağların kımıltısı. Bence tezatlardan geçiş yaptığı; tüm şiirlerinin sınırına kalan tek tankı olan müjdesidir. Kendini toprağa emanet ederken bile şaka yapmayı ihmal etmez: demokrasi mahlaslı bir yaraya benzeterek kendini.

Mert Özden deneysel şiirinin fikir abilerinin yolundan ilerliyor. *'Yetmez ama hayır'* diye bir şiiri vardı ya **Özkarcı** abisinin. Aynı patlamayı gaz, toz, hidrojen evrensel gürültüsüyle *"üret, üret, üret"* komutuyla bitirdiği yerde, şenlik ateşiyle de çoğaltır hızlı seyahat arefelerini.

Cevat Çapan'ın *Geceleyin Bir Tren*'i, 2023 Sözcükler yayını son kitabını elime aldığımda o uzun özgeçmişten sadece bir dilimini aktaracağım geldi ilk usuma. 1933 Darıca doğumlu olan şairimiz sanırım yaşayanların en eskisi. Uzun ömürler kendisine. (Annesi Giritli, babası Erzincan Kemahlı bu arada) İngiliz Dili Edebiyatı mezunu olduğu var ilk akla gelen ve mesleğinde profesörlüğe kadar yükseldiği gibi, bilinen yabancı dil çevirileri ve *Şiir Atlası* ile uzun yıllar çeviri edebiyatına katkı sağlayan biri olduğu. Klasik Türk Müziği merakı kadar santur çalması biliniyor, sonra devlet tiyatroları edebi seçici kurulunda yer aldığı yıllar. Sinema sevgisi, oynadığı bazı filmler (*Eşkiya* vb.) ve aldığı ödüllerden bazıları: 1986'da *Dön Güvercin Dön* ile Behçet Necatigil Şiir Ödülü, 2000 yılında **Özdemir İnce** ile Barış Ödülü, 2008'de *Bana Düşlerini Anlat* ile Altın Portakal Ödülü, 2016'da Afife Jale Ödülü, *Son Duraktan Bir Önce* yapıtı ile Sedat Simavi Ödülü ve 2018'de Metin Altıok şiir ödülü.

Şiiri hakkında uzun söze gerek yok. Son kitabı bir öncekilere göre daha iyimser. *Son Duraktan Bir Önce*'yi düşünecek olursak, 91 yaşındaki şairimizin *Geceleyin Bir Tren* başlıklı kitabı daha umut vadediyor. Yaşama isteği ve ışıklı bir geleceğe parıltılı gözlerle bakan bir anlam verdi bu başlık bana.

Kitaptaki şiirler de **Seferis**'ten **Kavafis**'e anılardan doğa ayrıntılarına uzanan bir yolculuğu hissettiriyor. Tıpkı insanın yaş aldıkça anıları daha çok ürpertmesi gibi anılarla iç içe geçen bir anlatı gibi her şey. Bir çeşit **Blaise Cendrars**'ın bitmeyen yolculuklarının içinden koparılmış, anı çarkından süzülmüş bir narrative benzetmeler örgüsü. Arkadaşlar: **Ömer Uluç, Süreyya Berfe, Nilgün Marmara, Fahri Güllüoğlu.** Bunların birer birer önümüzden geçen seyri. Anılar üzerine tahliller.

'Bir hızla uzak denizdeki o adada buluyorum kendimi
ve düşünmeden sığınıyorum
kayalıkların altındaki mağaraya'

Cevat Çapan öyküsünü bir düş gibi anlatıyor bu sefer. Eskiden mitoloji vs tarih de karışırdı işe. Şimdi daha bulanık, net görülmeyip hissedilen görüntüler ağırlıkta. Bu da bana yaşının getirdiği bir şey gibi gözüktü. Ayrıntılar daha sisli.

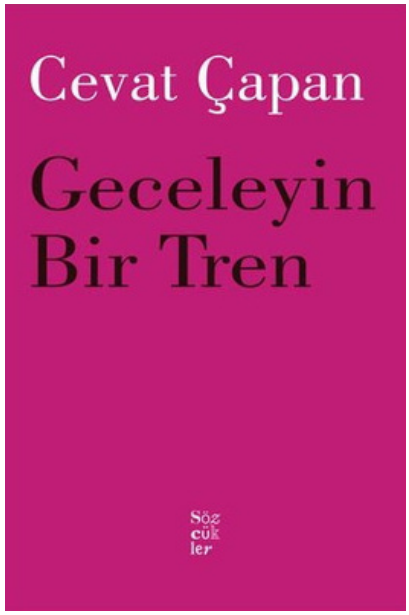
'Trenler geçiyor arada,
vagonların kompartmanında
kimbilir
tanımadığımız
daha nice kahraman'

Ne kadar canlı dursa da bunun hiç de kolay olmadığını hissettirircesine her şey buzlu bir camın aralığından bize daha ince dokunuyor. *"Bir zamanlar Nilgün Marmara'ydım ben"* dediği kadar var. Dünyaya baktığı uçurumdan uçar gibi seyrediyor. **Lorca**'yla kurşuna diziliyor. Hepsi birer buruk anı kıvamında.

Gülten Akın'la bir bahçede oturup konuşuyor. Onun anılarıyla yeniden buluşuyor. Her şey hayalle gerçek arasında. Şiirler bir bulut gibi ipince ve isli bu sefer.

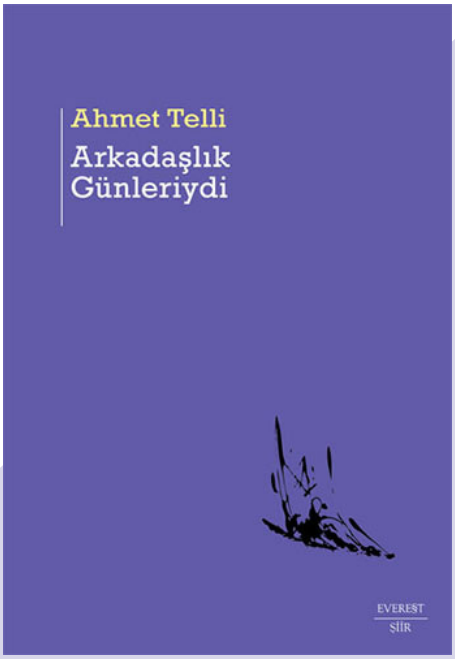
'Aşksa aşk, dostluksa dostluk
ve benzer duygulardan başka ne olabilir
öpüp başına koyabileceğin
bu gök kubbe altında?'

Cevat Çapan'ı yeniden kutluyoruz. Nice senelere.

HÜSEYİN PEKER

Ahmet Telli, *Arkadaşlık Günleriydi* Everest yayınlarından, 2023 yılının son sürpriz kitabı olarak bizi karşıladı. 1946 Eskipazar (Karabük) doğumlu **Ahmet Telli**, civar öğretmen okullarını bitirdikten sonra İnebolu, Kastamonu, Kırıkkale, Ankara'da öğretmenlik yaptı. 1981'de sıkıyönetim döneminde Ankara Gazi Öğretmen Okulu'nda iken görevden alındı. Kitapçılık, editörlük yaptı. Ödülleri arasında 1982'de *Saklı Kalan* kitabıyla **Metin Altıok**'la beraber Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü aldı. 2011'de *Nida* ile Altın Portakal sahibi oldu.

İsmet Özel ve **Attila İlhan**'a benzetilen yanları olsa da kendine özgü kelime dizimi ve bir yanıyla toplumcu şiire olan yakınlığıyla kendine özgü bir şiir sever kitlesi oluşturdu. Ve sevilen şairler arasında yerini gençler dahil herkesçe korudu. Güzel şiir okumasıyla gönüllerde ayrı bir yeri var elbet.

Son kitabında şair ve devrimci kadrodan arkadaşlarına bir güzelleme yaparcasına onları kucaklıyor. Toplumcu çizgisine şiirden ödün vermeden ince bir geçiş yapıyor. Olaya kendi duyarlığıyla yaklaşıyor. 2023'ün sevilen kitaplarında baş sıralarda yerini aldı.

Kadife pantolonlar, hâki parkalar, mitingler, tek yol, inat dediği bir dönem ışıklar altında. *'Başını omzuma koy, gidiciyiz galiba'* dediğine bakmayın. Sarkık bıyıklar, gazetelerin, radyoların saykladıkları, meyhanede okunan anason kokulu arkadaş şiirleri, usta şairler, *'cinayet ve sadece cinayetten ibaret bir tarih'* diye anılan bir dönem. *'Üstün başın 60'ların Türk filmi'* diye anlatılan bir yaşam profili:

'Avcısıyla karşılaşan birer geyiktik
Uçurum tek yol gibi görünüyor
Bir efsane kapısı
-Gidiyor muyuz?'

Bir döneme ışık tutan arkadaşlık günleri bu anlatılanlar. Hem de yaşamış, acısını çekmiş **Ahmet Telli** tarafından. Okumak gerek bu günleri, anlamak gerek.

Limanda siloların dibinde yatarken

M.BARIŞ GÜMÜŞBAŞ

kırmızı, pembe, mavi bir göğün altında;
ve şimdiden yorgun işçilerin gölgeleri
karışıp karşıdaki tren garından ilk vardiyaya,
gemiler yanaşırken pencereye ve rüyalarıma;
köpekler, kediler, balıklar uyanmış gerinirken,
kovulduğu şehre dönmekten bıkmayan
dinsiz, kitapsız ama ölümsüz bir peygamber gibi
bir kez daha mağrur girerken yeni gün, şehrin kapılarından;
ve yalnızca başları saklanan ölüler kadar sessiz,
daha lezzetli bir şeye dönüşmek için
çelik morglarında beklerken buğday ve arpa,
(“madem ekildik, biçileceğiz” demişti hiç okumamış bir
bilge,
babamı kaybettiğimde, hala ağlarım bu sözün güzelliğine)
ve ben onların başında saygıyla bekler, hayranlıkla izlerken
her gün yeniden yıkılıp, yeniden kurulan bu dünyayı,
ve hepsinin üstüne, seni göreceğime çocuk kadar
heyecanlı,
ekmek kokulu bir tohum kıpırdar içimde.

plovdiv güncesi

SARP KESKİNER

İsa, her gün doğumunda tepenin üstünden balkonumu izliyor. Ben de parka toplanan kargaları peynirle besleyen teyzeyi izliyorum. İsa, teyzeyi de izliyor. Her gün batımında markete gidiyorum; elli liraya iki litre bira, çeyrek kilo kaşkaval alıp balkona dönüyorum ve İsa'yı izlemeye koyuluyorum. İsa, balkon tasarımında deneyselliğin sınırlarını zorlayan bu toplu konutları izlemekten bıkmış olmalı. Öteden bakınca, öyle bir intiba bırakıyor.

İsa devasa parkları, her yeri halı gibi kaplamış kuru yaprakları, karşı balkonda gecenin dördünde Black Sabbath dinleyen rock'çıyı, kaldırımları patlatmış at kestanesi ağaçlarını, sabahın sekizinde Ikarus'un kopan şaftını yolcuyla elleşe elleşe yerine takan belediye şoförünü, damarlı apartman camlarını, isli sucuk ve yün patik satan bakkalları, telaşsızca ortalıkta dolanan sağı solu vuruk BMW'leri de izliyor olmalı. Bunları birlikte izlediğimize göre, gözlemde İsa ile hemzeminiz.

Kimileri Belgrad, Plovdiv, Zenica gibi şehirleri karanlık buluyor. O karanlığa tutkun olduğum için yerimdeyim. Kimin neyi neden karanlık bulduğunu ve niye öyle tanımladığını anlayacak kadar da yaşlıyım.

(Ekim 2018)

Fotoğraf: Sarp Keskiner

65.

YENER ÇETİN

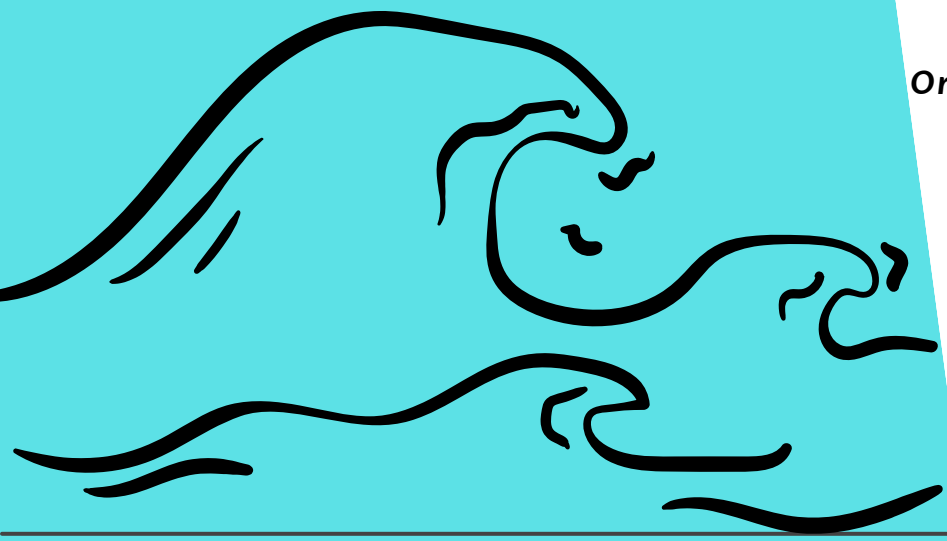
Ölüler krallığı nereye gitti
Bir günü yakalayıp eski, çok eski,
Yorgun mu düştü yoksa
Onca yaşatmaktan mutsuzluğu

Tehlikeli gül kokuları
Özgün hali korkuya güvenmenin
Ölüler krallığı oraya gitti
Suya eğilmesine durgunluğun

Kurdun açlığına bin tokat
Salladı elleri yokluğun
İlkel umut, şimdinin yalnızlığı
Oraya gitti ölüler krallığı

Suskundu yağmur, yine sessiz
İçinde yaşanmış sayısız hüzünle
Biriktiren karanlığı kendi korkusuna
Kendi uykusunda bırakan sabrı

Oraya gitti ölüler krallığı

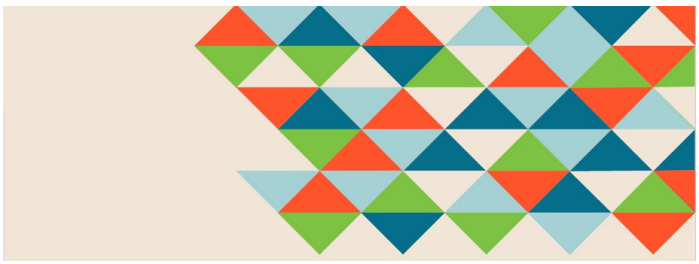
KONSERVE

KONSERVE: Kentler Arası Misafir Sanatçı Programı Ağı Basın Bülteni

“Küreselleşmenin yol açtığı sosyo-kültürel değişimlerin ve kesintisiz biçimde süregiden ekonomik, siyasal, coğrafi krizlerin sonucunda köylerde yaşayan genç nüfusun geçimini kazanmak için kentlere yönelmesi kırsal kültürü kentlileştirirken tek tipleştiriyor ve merkeze itiyor. Tek tipleşme, kırsala ait somut olmayan kültürel miras unsurlarının yere özgülüğünü silikleştirirken ve yerinde devamlılığını sekteye uğratırken kültür sanatın merkeze itilmişliği, periferide yaşayan kesimlerin kültüre eşit erişim hakkını sekteye uğratıyor.”[1]

Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (UCLG)[1] koordinasyonunda yürütülen “Pilot Kent” ve “Öncü Kent” programlarının ortaya koyduğu sonuçlar, yerel yönetimlerin kültürü kırsal kalkınmada etkin bir araç olarak kullanmasının gereğine, önceliğine işaret ediyor. Bu programlardan elde edilen sonuçlar, “öncü kent” sıfatı tescillenmiş şehirlerin dâhi kültürel katılımı ve sosyal içermeyi sürdürülebilir kılacak, kentsel aidiyeti güçlendirecek politikalar geliştirmede, özellikle kırsalda yaşayanları kültürel katılıma dâhil etmede zorlandığına işaret ediyor. Buna bağlı olarak yerelde faaliyet gösteren bağımsız kültür sanat girişimleri de yerel yönetimlerle ideal düzeyde iş birliği yapamıyor; yapsa dâhi kalıcı bir ortaklık geliştiremiyor.[2]

Teos Kültür Sanat Derneği’nin yukarıdaki tespitlerden hareketle Efes Selçuk Belediyesi ve Nilüfer Belediyesi ile ortaklaşarak kurguladığı “KONSERVE: Kentler Arası Misafir Sanatçı Programı Ağı”nın 2024 programı, köy sakinleriyle sanatçıları somut olmayan kırsal kültürel miras değerlerinden esinle birlikte yapıt üretmeye davet ediyor. Bir Avrupa Birliği Projesi olan Ortaklaşa: Kültür, Diyalog ve Destek Programı tarafından finanse edilen program, ayrıca yerel yönetimlerle sivil toplum örgütlerini düzenlenecek uluslararası çalıştaylar kapsamında verili durumu iyileştirmeye yönelik ortak politikalar geliştirmeye çağırıyor.

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

HEDEFLER

- Ortaklaşılan ilçelerde somut olmayan kırsal kültürel miras, toplumsal ve ekolojik çeşitlilik alanında süregiden çalışmalara ilişkin farkındalığı güçlendirecek mecralar üretmek;
- Misafir sanatçı programlarında üretilen yapıtları gösteren sergiler, belgeseller vasıtasıyla somut olmayan kırsal kültürel miras değerlerini, folklorik çeşitliliği ve kadim pratikleri güçlü biçimde görünür kılmak;
- Kültürel ve coğrafi müştereklere sahip, farklı kuşak ve kökenlerden gelen sanatçılar arasında etkileşimi mümkün kılacak bir üretim / etkileşim platformu oluşturmak; sanatçılarla kırsalda yaşayan topluluklar arası iletişim ve karşılıklı anlayışı yaratıcılık yoluyla geliştirmek suretiyle kültür üretimine katılımı herkes için mümkün kılmak;
- Ortaklaşılan belediye ve kurumlarla iş birliği içinde düzenlenecek uluslararası kültür çalıştayları sonucunda somut verilere dayanan, sivil toplulukların karar alma süreçlerine doğrudan katılımına öncelik tanıyan, değişen koşullara göre güncellenebilen, sosyal etkisi yüksek, ölçümlenebilir politikalar geliştirmek;
- Bu doğrultuda, iştirakçilerle programa ortak belediyeler arasındaki iş birliği kültürünü, deneyim alışverişini kardeş şehirlerden paydaşları da dâhil edecek şekilde geliştirmek ve programa katkı koyan tüm tarafların yurt içinde ve dışında faaliyet gösteren kültür sanat ağlarına etkin biçimde katılımını sağlayacak, uzun erimli projeler geliştirmek.

TEOS KÜLTÜR & SANAT DERNEĞİ
NİLÜFER SANAT
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
World Heritage Convention
Efes Selçuk İlham Veren Kent
Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ORTAKLAŞA KÜLTÜR, DİYALOG VE DESTEK PROGRAMI
İKSV

İŞTİRAKÇİLER
İzmir: İzmir Akdeniz Akademisi[1], The Letter Art Gallery[2], Kendine Ait Bir Oda inisiyatifi[3], AnArt Kültür Sanat Derneği[4], Sarı Denizaltı Sanat İnisiyatifi[5], No 238 Kültür Sanat İnisiyatifi[6], KARE kolektif[7]
İstanbul: Dikine On-Going Project[8]

Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden katılan sekiz sanatçıyı Mayıs - Haziran aylarında üç hafta süreyle İzmir ve Bursa'nın iki köyünde misafir edecek program, geriye iki uluslararası çalıştaydan elde edilecek politika belgeleriyle iki sergi, orta metrajlı bir video belgesel ve İngilizce – Türkçe hazırlanacak bir proje yayını bırakacak.

@teoskultursanat
@konserveproject
@nilufersanat
@efesselçukbel
ortaklasa.iksv.org
@ortaklaşa_iksv

[1] @izmir_akdeniz_akademisi
[2] @theletter.artgallery
[3] @kendineait1oda
[4] @anart_seferihisar
[5] @saridenizalti
[6] @no238_
[7] @karekolektif
[8] @dikine_ongoingproject

KONSERVE

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

Aforizmalar-2 Araştırmak Üzerine

SENCER BAŞAT

Bazı tiyatrocular insan davranışlarını araştırır.
Oyuncunun değil seyircinin.

Sanat kurulları, “artık ödül almaması için” jüri üyesi araştırır.

Kimi modacılar o sezonun rengini değil, elinde kumaş kalmış toptancıları araştırır.

Bazı magazinciler güncel olanı değil, arşivleri araştırır.

Kimi özel radyolar en berbat müzikleri araştırmaz.
Kargoyla ve elden getirilenlerle kendiliğinden yığılır.

Üniversitede tez verecekmiş.
Piyasada hazır satanları araştırıyor.

Araştırmak ile kurcalamak eşdeğerlidir.
İkisi de sevimsiz.

Kimi yazarlar ölümüne araştırır ve ölür.
Beni kimse ciddiye almadı.

Çocuk, annesinin ve babasının neden yalan söylediğini araştırır.

Kadınlar bavulumsu çantalarında, hepsi de önemli olan şeylerden birini araştırır.

Çocuksuz kadın, başına ne geleceğini araştırır.

Birçok erkek şu kadar kızla ilişkisini anlatır.
Sonra nişanlısının bekâretini araştırır.

Araştırma komisyonları;
annemin ölüsünü öpeyim, “araştırır”.

Gökgözlemciler sanırım tanrıyı da araştırıyor.
Kimisi yer yuvarlağının kuzeyinde, kimisi güneyde bir kısmında, sağda solda “yukarıya” bakınıp duruyorlar.

Tren makinisti hangi makasa gireceğini araştırmaz.
Çarpışınca anlar.

Yorgun postacı adres araştırmaz.

Piyasa araştırmasını en iyi yapanlar ekonomi uzmanlarıdır.
İçlerinde çok zengin olan yok.

Milli Piyango biletçisi içicilerin nerede yudumladığını araştırır.

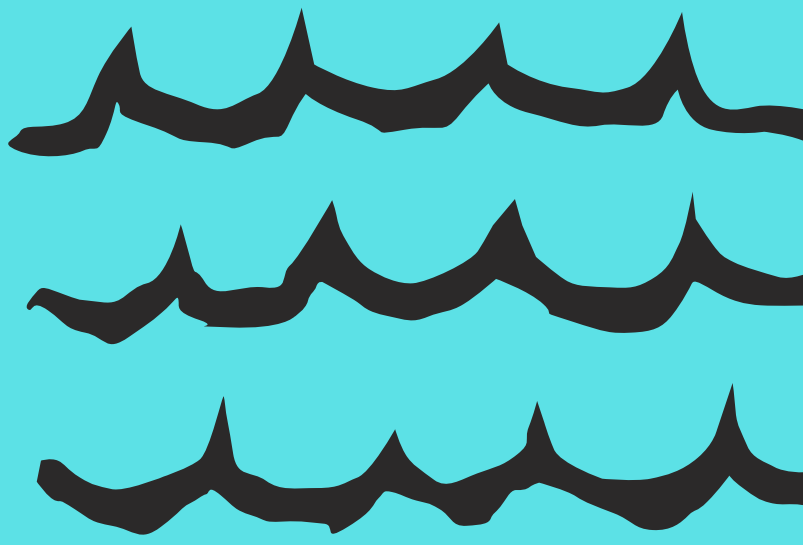
Gecenin bir vakti sigarası bitince izmaritleri araştırır.

Hayvanları araştırdım, hiçbiri gülmeyi beceremiyor.
Ama hayvanca güldürebiliyorlar.

Dokuz Köyden Fazlasına Sahipler

MÜCAHİT AYGÖREN

Dokuz köyden kovulanlar
Şiirin mahallesinde oturur
Yanlarında ahlâk ve şiir
Dosdoğru yürürler şerefsizlik üstüne
Bazen de dolaylı
Şiirin mahallesinde komşu kavgası yok
Herkes güzelliğe komşu
Kuşanırlar estetiğin en hoş giysilerini
Kuş gibi hafiftirler
Kaplan gibi atılgan
Muhtar yalnız sevgidir
Azâlar muhabbetler
Hoş geçim sokağından geçer herkes
Her delikanlı âşıktır özgün kafiye ablaya
Her kadın gece sokakta da olabilir
Yağmurda ıslanabilir öpüşen çiftler
Hamileler gezebilir sokakta
Translar insan yerine konur
Mezhepçilik gütmez kimse
Irkçılık katiyen yasaktır
İnançlara saygı herkesin aklında
Ayakkabılarını özgürlük koşusuna bağlar buradakiler
Yarışları sadece bunadır
Daha sevgiye
Daha sanata
Daha bir uygarlığa
Delisi yoktur bu mahallenin
Cahilce üremez bu mahalle
Özenle yetişir her çocuk
Kim kovabilir bu mahalleden
Ki bu mahalle sonsuz şirin kâinat
Masal değil gerçek
Siz de uğrayın mahallemize
Mümkünse yaşayın bir ömür
Tanrı misafiri olarak
Yiyin yasal ve güzel meyvelerini...

26.11.23
Balıkesir/ Yağmurlu

ÇEMBER

MEHMET RAYMAN

bu çember
ancak çocukların elinde
istediği gibi döner

hep dışarı düşer çıngısı
hiçbir yangın çıkmaz bu yollarda
yetişmek için havadan sudan kuşlara
birdenbire kendini bırakır
boşluğun boynuna geçer halka

yaşamak uzun bir yoldur
kimse bilerek çıkmaz kabuğundan
suyun havanın kokusu değişir
tinselliğinden ödün vermez tanrı
eskiden çok okurduk
yerde bulduğumuz yaprakları

toprağın içinde kalan tohum
hiç dinlemez önüne çıkan yokuşu
artık ezberindedir bu yolun sonu
her kıvrımı ayrı bir günce

resimler alır beni götürür
yazdığım şiirlerin yatağına bırakır
sonra bir bulut gelir uzaklardan
beni tanıdığını söyler saçı başı dağınık
oysa biz hiç beraber kalmadık

NEYZEN TEVFİK: HEM BEKTAŞİ HEM MEVLEVİ HEM NEY HEM MEY!

KAFKA KEDİSİ
HALİT PAYZA

Ne diyor Tevfik? *“Meyde Bektaşi göründüm / Neyde oldum Mevlevi.”* Öyleyse odur; hem Bektaşi, hem Mevlevi. Meyle, ney’i bir ve tek tuttuğuna göre o her ikisi ve her ikisi iç içe. Bektaşi yanı direnendir, Mevlevi yanı yitiren. Hem Bektaşi, hem Mevlevi olması dengede durma halidir. Yitirdiklerini yeniden kazanma biçimidir de… Bektaşi yanı gerçekçidir, Mevlevi yanı hayalci… Hem hayaldir hem gerçek… İnsan olma hâli!

Felsefesi kendi inancının kitabı. Kendi ruhunun sesiyle vahiy gelir, secde etme hali de kalbinin kutsal ateşinedir. Girmemiştir, kapısından bakmıştır ve gördüğü şudur: Cennet bir at pazarıdır!

Hem Bektaşi, hem Mevlevi olunca, batinidir. Namazdan uzaktır. Bu nedenle kendini namazdan uzak durmakla suçlayanlara verilecek bir yanıtı mutlaka bulunur. Allah’ı beş vakit anmada arayan ve görenlere, hep ve her zaman onunla olduğunu söyler.

NEYZEN TEVFİK: HEM BEKTAŞİ HEM MEVLEVİ HEM NEY HEM MEY!

HALİT PAYZA

Hadi onun dörtlükleriyle yazalım:

“Asrın yeni umdesi var, hak kapanındır
Söz haykıranın, mantık ise şarlatanındır
Geçmez ele bir pâye, kavuk sallamayınca
Kürs-i liyakat pezevenk, puşt olanındır!”

Bu bir. Bu da iki;

“Hayliden hayli kalınlaştı yobazlık yeniden,
Softalık zorlu anırtı ile aldı yürüdü
Kara bir kine taassub pusudan çıktı yine,
Yurdu şâhâne cehâlet yeni baştan bürüdü.”

Bir de o çok bilinen dörtlüğüne bakalım mı?

“Kime sordumsa seni, doğru cevap vermediler;
Kimi hırsız, kimi alçak, kimi deyyus dediler…
Künyeni almak için, partiye ettim telefon,
‘Bizdeki kayda göre, şimdi o meb’us!’ dediler…”

İnancı sevgi, inanılanı sevgili gibi görür Neyzen. Öyle görmeyenlere *“Kör gibi tapınma kuru duvara”* diye uyarır.

*‘Sahne-ı Ömrümden Nefs-ı Emmareye Hitâbım’*da da basar küfrü. Belki de Neyzen’i Neyzen Tevfik yapan bu yanı. Neyzenden sonra da Can Yücel’in adı gelir ki, onu da Neyzen’in devamı sayarlar.

Ama biz yeniden hitâb’a dönelim.

“Alemin bağızârını ….yim.
Sünbül-ü verd-ü hârın ….yim.
Andelib-i nizârını ….yim.
Hasılı nevbâharını ….yim!

Bana yoktur, yüzumlu gülşeninin,
Şeb-i tarik-ü rûz-ı rû’şeninin,
Ne gülâmanın, ne de zeninin,
Hepsinin tâ mezarını ….yim!

Ağlamam ben, ben erkeğim erkek,
Hayli güçtür bana cefâ etmek,
Minnet bu ömrü de be felek,
Atını al tımarını …yim!

Güççedir bu fakiyi aldatmak,
Yüzdürüp sonra künteden atmak,
Gözünü aç da sen bana bir bak,
Ben senin i’tibârını „„yim!

Sâkıy-i mâh-rüyına ….yım,
Gülünün reng_ü bûyuna …yım,
Mutribin hây-u hûyuna ….yım
Sâgar-ı meşvadârını ….yim!

Yok sâfası hezâr-ı dem-gerinin,
Gül-sitanda şükûfe-i terinin,
Bezm-i sahba-yı rûh perverinin,
Neşvesile humarını ….yim!

Feleğin uğradımsa vartasına,
...yım ağzının tam ortasına;
Bunu yazsın cihan da hartasına;
Kıta’at-ü bihârını …yim!”

Neyzen Tevfik Muğla/Bodrum doğumlu. 24 Mart 1879’un pek de soğuk olmayan pazartesi günü doğmuş. Doğduğunda, ailesi inançları gereğince, ezan okuyup adını fısıldamak yerine, kulağına ney üflediler, boğazına mey mi akıttılar, doğrusu bilmem. Büyük olasılıkla öyle olmuştur. Yoksa **Neyzen Tevfik** hem Bektaşi hem Mevlevi olmazdı. İyi ki öyle yapmışlar… Öyle yapmışlarsa, yapanın mey’ine de, ney’ine da ben bereket. Babası **Hasan Fehmi** Bey Egeli değil, Karadenizli. Samsun İli Bafra İlçesi, Kolay Beldeli. **Neyzen Tevfik** bu beldeden alır soyadını; **Tevfik Kolaylı**! Bu soyadını taşır ama kullanmaz, adının önüne Neyzen’i koyuverir. Kolaylı soyadı da, Soyadı Yasası çıktıktan sonra alınmıştır. **Neyzen Tevfik**’in Bodrum’da doğmasını da Babası’nın öğretmen olarak Muğla/Bodrum’da görev yapmasına borçluyuz. Rüştiye’de öğretmendir baba Kolaylı.

NEYZEN TEVFİK: HEM BEKTAŞİ HEM MEVLEVİ HEM NEY HEM MEY!

HALİT PAYZA

Soydan gelen soya çeker derler. **Neyzen Tevfik** de soya çeker. **Hasan Fehmi** Bey de dönemine göre ileri görüşlü, aydın, müziksever ve gülmececidir. Annesihden sevgiyle söz eder **Neyzen**. Soy/soptan söz ederken kardeşi **Ahmet Şefik**'ten de söz edelim biraz. Ulusal Bağımsızlık Savaşından sonra Pendik Bakteriyolojihanesinde müdürdür. Bu görevi 1939 yılına kadar yapar. 1945'e kadar da Tarım Bakanlığı teftiş gurubundadır. 1946 yılında Tarım Bakanlığı Müsteşar Yardımcısıdır. Sığır Vebası, Antraktsa teşhis çiçek aşısı, tavuk kolerası aşısı, Anadolu Keçisi plöro-paömonisi gibi konularda çalışmaları vardır. Bir Bakteriyolog başka ne yapar? Ama ailede en bilineni ve adı ansiklopedilere gireni **Neyzen Tevfik** olacaktır!

Tarihteki ünlü 'sara'lılardandır! 'Epilepsi'lilerdendir! Julius Caesar, Gaius Caligula, Feyador Mihailoviç Dostoyevski gibi, düşme hastalığı vardır.

Epilepsi nedir? Üzerinde ortaklaşa uzlaşabileceğimiz bir tanıma ve tanıya gereksinim var. Gülhane Tıp Akademisi, epilepsi konusunda en yetkin sağlık kurumu. En yetkin tanıyı oradan alabiliriz. Bunun için bir *Epilepsi Rehberi* var. **Doç. Dr. Zeki Gökçil**, Gata Nöroloji Anabilim Dalı Epilepsi Polikliniği'nde görevlidir. Hasta ve yakınları için bir epilepsi el kitabı hazırlamıştır. Orada yazıyor.

"Epileptik nöbet (Sara), beyindeki hücrelerin kontrol edilemeyen, ani, aşırı ve anormal deşarjlarına bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur. Beyin, insan vücudunun ana kumanda merkezi gibidir. Beyin hücreleri arasındaki uyumlu çalışma, elektriksel sinyallerle sağlanır. Nöbetin nedeni, bir tür beklenmeyen elektriksel uyarı olarak düşünülebilir. Kısaca; epileptik nöbet beynin kuvvetli ve ani elektriksel boşalımı sonucu oluşan kısa süreli ve geçici bir durumdur. Epilepsi, dünyanın her bölgesinde, erkek ve kadında, her türlü ırkta ve yaklaşık yüz kişide bir oranında görülebilen bir hastalıktır. Hastaların yaklaşık yarısında belirli bir neden bulunamaz. Belli bir grup hastada ise; gebelikte olabilen beyin gelişme problemleri, doğum sırasındaki nedenler, menenjit, beyin enfeksiyonu, beyin tümörleri, zehirlenmeler veya ciddi baş yaralanmaları epileptik nöbetlere yol açabilir. Nöbetin nedeni tümör ya da başka bir hastalık değilse, epilepsinin ilerlemesi söz konusu değildir, bazen yaşla birlikte nöbet sıklığı da azalabilir. Epilepsi nöbetleri, çoğu zaman insana çok uzun sürüyor gibi gelse de 1-3 dakika içinde kasılmalar biter ve hastalar belli bir süre sonra nöbet öncesindeki normal aktivitelerini kazanırlar. Epilepsi nöbetleri, değişik tiplerde olabilir. Nöbetler; büyük (genel, jeneralize tonik-klonik, grand mal, kasılma-çırpınma ile karakterize) yada küçük (kısmi, Parsiyal, sadece yüz, kol yada bacakta kasılma[basit Parsiyal] veya anlamsız konuşma ve davranışlar ile karakterize[kompleks Parsiyal]) nöbetler şeklinde ortaya çıkabilir. Ayrıca kısa süreli (5-10 saniye), gözlerini dikip sabit bakma, bu anda cevapsızlık şeklinde, kasılmasız dalma nöbetleri (ab-

sans) ile özellikle sabahları uykudan uyandıktan sonraki dönemlerde ortaya çıkan ve kollarda sıçrama-atmalar tarzında myoklonik nöbetler de olabilir." [1]

Hastalığın gerekçesi yedi yaşındayken geçirdiği travmaya bağlanır.

Muğlalı Kel Mülâzım Hüseyin Ağa, Muğla ve yöresinde halka zarar veren eşkıyaları avlar, başlarını vücutlarından ayırır, kent çarşısına getirir halka gösterir.[2] **Neyzen Tevfik** de yedi yaşında buna tanık olur. Ancak ilk epilepsi atağının görülmesi babasının bu korkunç olaydan sonra unutması için uzaklaşmak düşüncesi ile atandığı Urla'da başlar. **Neyzen Tevfik**, gövdelerinden bir üzüm tanesi gibi koparılmış, dilleri bir karış sarkmış, gözleri patlak patlak açılmış ya da acıyla yumulmuş kanlar içindeki bu kesik başları asla unutamayacaktır. Kesik başlardan kaçacak, onları unutmaya çalışacaktır ama kesik başlar nereye giderse gitsin onunla birlikte geleceklerdir. Ruhunu kesik başlardaki kurumuş ve kabuk bağlamış yaralar gibi örseleyecektir.

Nöbet ve epilepsi biri sonuç diğeri nedendir. **Dikbaş**, genel nöbetler ve kısmı nöbetler olarak ikiye ayırıyor. Epileptik olmayan nöbetleri de ekliyor. **Yalçın Küçük** kaynak olarak **Prof. Dr. Meral Topçu'yu** gösteriyor. **Diğeri W.H.Theodore, R.J.Porter**. İki büyük ayrım yapıyor. Generalize nöbetler ve Parsiyal nöbetler. Generalize nöbetlerde beyindeki elektriklenme tamamına yayılıyor. En önemlisi olarak bilincin bütünüyle kaybı, kasılmalar ve çırpınmalar. Grand mal nöbet de deniliyor. Hasta dengesini yitiriyor ve yere düşüyor. Düşme epilepside ilk belirtilerden. Adım atmak ve ayakları üzerinde durma yetisinden yoksundur. Düşüyor. Başka tür belirtiler de var. Belleğin geçici yitimi... Hasta hiçbir nesneyi algılayamıyor ve boş boş bakıyor. Dalıp gidiyor ve artık başka bir dünyadadır, bu dünya ile bütün köprüleri atmıştır. Nöbet sırasında bağırsakların denetimi yitiriliyor. İdrar kaçırma olgusu gerçekleşebilir. En çok korkulanı dili ısırmadır. Ağzın açık tutulmaya çalışılması bunun içindir. Parsiyal nöbetlerde ise istem dışı, normal olmayan yüz ve el devinimleri olabiliyor. Nöbetler sırasında hasta poptepileptik bir kendinden geçme yaşıyor. Bayılma diyebiliriz. Yatıyor ya da yüzüyorsa boğulabilir. Kendini kurtarmak için başını çeviremez. Hasta birden düşüyor ve bu düşmeler sonucu hafif ya da hiç de hafif olmayan yaralanmalar olabiliyor. Topçu, 'aura'dan söz ediyor. Nöbetin geleceğinin ön işareti. Elence'dir, yel olarak Türkçeleştiriliyor. Bilinç bozukluğu izliyor. Partisyel ya da Generalize tonik klonik tipte nöbetin tüm belirtileri ortaya çıkıyor.[3]

Travmalar da epilepsinin gerekçeleri arasında sayılıyor.

Neyzen Tevfik, ruhunu hasta eden ve düşme hastalığına yakalanmasına gerekçe olacak bu olayı şöyle anlatıyor: *"Okula yeni başlamıştım, bir akşam paydos olmuş, ben babamla beraber eve gitmek üzere yola koyulmuştum. Tam çarşı hizalarına geldiğimiz sırada uzaktan gelen davul, zurna sesleriyle durakladık. Ben daha o yasta musikinin tutkunu, çılgınca düşkünüydüm. Babamı elinden çe-*

kerek çalgı seslerinin geldiği tarafa doğru adeta sürüklüyordum. Nihayet alayın ucu Köşkiçi Meydanı'nda göründü. Biraz daha yaklaşınca zurna ve lavtaların ahengine tempo tutan davul tokmakları sanki hep birden kafama inmeye başlamıştı. Yaklaşan kalabalığın ellerinde on, on beş sırık, sırıkların ucunda da kesik insan kafaları vardı. Gözlerim dehşetle yuvalarından fırlamış ve ben çığlığı basmıştım. Şaşıran babam, güya o feci manzarayı bana daha fazla göstermemek için önünde durduğumuz demirci dükkânının içine dalıvermişti. Oysa olan olmuş ve çocuk ruhumda müthiş bir kasırga kopmuştu. Eve, dinmeyen titremeler içinde getirildim ve birçok korku ilaçlarından geçirildim. Fakat yazık ki bilincimin bir burcu göçmüş, akıl tahtamın bir çivisi demirci dükkânında düşüp kaybolmuştu."[4]

Neyzen bu olaydan sonra durgunlaşacak, Urla'da nöbet geçirmeye başlayacak, annesi tedavi olması için onu İstanbul'a, doktorlara taşıyacak, çözüm bulamayacak. Bu kez iş üfürükçülere kalacak, hacılara/hocalara götürecek ancak düşme hastalığı illetinden kurtulamayacak.

Neyzen'in, ney ile tanışması Babası **Hasan Fehmi Kolaylı**'nın, onu Tepecik Camii yakınlarında sık sık uğradığı, çay içtiği ve rahatladığı kahvede, o kahveye yolu düşen dervişlerin çaldığı bu kargıdan yapılmış, upuzun ilginç enstrümana ilgisiyle başlayacaktır. Bir kargı parçanın böylesi soylu sesler çıkarması ve o seslerin doğrudan insanın ruhuna işlemesi, onda bu garip enstrümanı çalma arzusu uyandırır. Nasıl bir çalgıdır ki, bu böylesi inlemekte ve ağlama duygusu ile huzur verebilmekte? Babası oğlunun eğitim yaşamının kesintiye uğramaması, aksamaması için ney çalmasına izin vermez. Neyzen bunun da yolunu bulacak, zoru başaracak ve kendi yaptıklarını çalmaya başlayacaktır.

Ney, kalabalıklaşmaktır, yalnızlıktan kurtulmaktır, çoğalmaktır. O düdükleri çaldıkça, çevresindeki öğrenciler ona yakınlaşacak, onu dinleyecek ve izleyeceklerdir.

Şairliği -biraz da küfürbazlığı- Egelidir.

Ege'ye yolu düşen saz âşıkları, kent kent, il il, ilçe ilçe dolaşırlar ve dönemin bilinen klasikleri olan sözlü kültür geleneğinin *Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Arzu ile Kamber* gibi halk öykülerini kâh çalarak, kâh söyleyerek aşk ve maşuk ederler. Müziğe vurgun ve düşme hastalığına neden olacak kadar tutkun **Neyzen**'in bunlardan uzak durması olanaksızdır.

Söz ile saz birleşmektedir.

Neyzen Urla'da, ney çalmada virtüöz sayılan **Berber Kâzım**'la tanışır ve ondan ney dersleri almaya başlayacaktır.

Ailesi ney çalma tutkusunun onda epilepsiye neden olduğunu düşünürler. Neyzen ilk nöbetini Urla'da 1893 yılında geçirince ney yasaklanır.

Bu yasağın açılması **Pepo** adlı bir doktorun, epilepsiyi kontrol amaçlı sağaltımıyla aşılır. Öğretimine de bu yüzden ara verilir. İlaçlar nöbetleri bütünüyle ortadan kaldırmaz, nöbet süreçini uzatır. Bir yıllık boyunca nöbet gelmemesi üzerine İzmir'de idadiye yazılır. Ancak nöbetler yeniden görülünce geçirdiği nöbet yeniden okulu bırakır, Bu kez kendisini bulmasına yardımcı olacak bir başka ocağa koşar: İzmir Mevlevihanesine.

İzmir Mevlevihanesi, bilinen İslam dışı inançların saklandıkları, sığındıkları dergâhlardandır. Mevlevihaneye gelenler arasında çok bilinen ünlüler de var. **Şair Eşref** bunlardan biri. Bunun dışında **Tokadizade Şekip** gibi üstatlar da mevlevihaneye takılmaktadır. Neyzen, bu büyük ustaların da yardımıyla Farsça ve Osmanlıca öğrenir. **Şair Eşref**'in öğrencisi olur ve yergiciliği ondan kapar. İlk şiiri de bu yıllarda -1898'de- dönemin dergilerinden *Muktebes*'te yayımlanır. Babası aynı yıl onu İstanbul'a gönderir. **Neyzen**'in gittiği yer, Fethiye Medresesi ise kendini bulduğu asıl yer de Galata ve Yenikapı Mevlevihanesi'dir. **Mehmet Akif**'le burada tanışır. **Akif** onu başkalarıyla tanıştırır. Çevresinde adları bilinen Çevresinde adları bilinen edebiyatçılar, müzisyenler vardır. Ancak **Mehmet Akif Ersoy**, bilinen sıradan şairlerden değildir. Osmanlıcı'dır ama Türkçü'dür de! 1901'de medresedeki giyim kuşama karışır, mevlevihanenin neredeyse resmi giysisi sayılan cüppe ve şalvar yerine setre pantolon giyilmesini önerir. Ortalık karır, **Neyzen** ve grubu medreseden ayrılmak durumunda kalır.

Yeni taşındığı Fatih'teki Şekerci Han ve Çukurçeşme'deki Ali Bey Hanında, **Muallim Naci, Ahmet Mithat, Tevfik Fikret, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Rasim** gibi dönemin ünlü yazarları, şairleri vardır. **Tanburi Cemil, Hacı Arif Bey** de bu gruptandır.

İlk plağını doldururken ayık değildir, içkilidir. Gülistan Plâk'ın sahibi **Hâfız Âşir Bey**'dir. Sonra bunu diğer plaklar izleyecektir. Yüze yakındır sayı.

Ülkenin siyasal yapısı **Abdülhamit**'in baskısı ile belirlenmektedir. Sisteme karşı olanlar Sirkeci İstasyon Gazinosu'nda ve Güneş Kıraathanesi'ne gelirler. Burada siyasal sorunlar konuşulur.

Neyzen Tevfik

Milliyet Gazetesi Arşivi

Dostu ve doktoru R. Duman

NEYZEN TEVFİK: HEM BEKTAŞİ HEM MEVLEVİ HEM NEY HEM MEY!

HALİT PAYZA

Konuşanlar arasında **Neyzen Tevfik** de vardır ve bu konuşmaları yüzünden durumdan vazife çıkaran jurnalciler onu **Abdülhamit**'e jurnal ederler. Bu ilk jurnal de değildir. Daha önce de otuz beş kez jurnal edilmiştir. Gözaltına alınır, on beş gün boyunca sorgulanır. Nereye giderse gitsin iki şey peşinden gelir, sırıkların ucundaki kesik başlar ve **Abdülhamit**'in jurnalcileri!

Arkadaşlarına zarar vermemek ve onların da yakalanarak sorgulanmasını engellemek amacı ile onlardan uzak durur ve kendine uygun bir mekân bulur: Beyoğlu meyhaneleri. Bektaşiliği oradan gelmektedir.

Sütlüce Bektaşi Tekkesi'ne gitmeye başlar. Siyasi baskılar artınca gönüllü sürgünlüğü başlar, 13 Ocak 1902'de Mısır'a gider. Mesajeri Vapurunun güvertesinden İstanbul'un giderek yiten siluetine baktığında, kim bilir İstanbul ona hangi ney teksimi ile veda etmektedir. İstanbul ile **Neyzen Tevfik** arasında bir büyük sırdır. Bir büyük tutkudur da!

Mısır'daki yaşamı bilinememekte, daha çok söylenceler var.

Tekrar geri dönüşü 2. Meşruiyetin ilanıyla. İstanbul'a değil İzmir'e döner. İstanbul'a oradan geçer. Sirkeci'de vapurdan indiğinde takvimler 8 Ağustos 1908'in sıcak bir yaz gününü göstermektedir.

Ferah Gazinosu'nda Sabah-ı Hürriyet oyunu oynanmaktadır. Oyun İ*ttihat ve Terakki*'nin ileri gelenlerince yasaklanır. Yasaklamayı sindiremez ve *İttihat ve Terakki*'nin bu tutumunu eleştirir. Bu kez **Abdülhamit**'ten sonra, *İttihat ve Terakki*'ce tutuklanır. Tutukluluğu uzun sürmez, serbest bırakılır.

Başka bir tutukluğu yaşayacaktır: Bağnaz bir İslamcının kızı olan **Cemile Hanım** ile ailesinin zoru ile evlenir. **Leman** adını verdiği bir kızı olur. Evlilik teknesi kıyıya vurmuştur ve babası karısı Cemile'yi geri götürür. Cemile giderken üç aylık Leman'ı da yanına alır.

Sonrası savaştır.

Birinci Paylaşım Savaşı!

Neyzen, Savaş'ta Mehterbaşıdır. Askeri Müze'nin kurucularından **Muhtar Paşa**'nın birliğindedir. **Muhtar Paşa** ile kıyasıya kavga eder.

Enver Paşa Yalısındaki konseri ilgiyle izlenir ve Almanya'nın Romanya Kuvvet Komutanın çağırılısı olarak Romanya'da piyano eşliğinde bir de konser verir.

İlk kitabı olan *Hiç*, Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın verilmek üzere ilk kıvılcımların çakıldığı 1919'da yayımlanır. 1926'da **Mustafa Kemal Atatürk** ile tanışır. 1927'de iki düşmanı, alkol ve epilepsi nedeniyle Toptaşı Akıl Hastanesi ve Zeynep Kâmil Hastanesi'ndedir. Bakırköy Akıl Hastanesi'ndeki yirmi bir nolu koğuş onundur. Canı ne zaman yatmak isterse, gelir yatar, ne zaman çıkmak istese çıkar. **Mahzar Osman** dostudur.

Doğum tarihi konusunda farklı bilgiler bulunmaktadır. Adına açılan sitede doğum tarihi olarak 24 Ocak gösterilir. Bir başka kaynakta 14 Haziran 1879 olarak da yer alır.5 Ölüm tarihi kesin olarak bilinmektedir ve tartışma yoktur: 28 Ocak 1953.

Neyzenliği ile mi ünlüydü, taşlamaları ve yergileriyle mi ikilemi pek çok kaynakta tartışılmıştır. Neyzenliğinden çok taşlamaları ve yergileri öne çıkarılmıştır.

NEYZEN TEVFİK: HEM BEKTAŞİ HEM MEVLEVİ HEM NEY HEM MEY!

HALİT PAYZA

Bana kalırsa, her ikisini de aynı biçimde ve aynı ustalıkla götürebilmiştir. Nasıl hem Bektaşi, hem Mevleviliği aynı tende aynı canda iki ayrı gömlek gibi ustalıkla taşımışsa, hem neyzenliği hem de yergi ve taşlama ustalığını da aynı biçimde taşımıştır, bağdaştırmıştır.

Neyzen'den ney'i çıkaramazsınız!

Neyzen'den taşlama ve yergiciliği de çıkaramazsınız!

Milliyet Gazetesi Arşivi

Neyzen Tevfik; hem ney'dir, hem yergidir!

Neyzen Tevfik paraya ve maddi olanaklara asla yüz vermemiştir. Bunlar bozar adamı. Aydındır, ilericidir, devrimcidir, Atatürk hayranıdır. Öyle ki, onun ölümünden sonra günlerce evinden çıkmamış, günlerce matem tutmuştur. İki dostu vardır, ölünceye kadar da ikisiyle de dost kalmıştır: Ney ve mey!

Bir gün, bir arkadaşı **Neyzen Tevfik**'i, burnunun ucunu bile göremeyecek kadar sarhoş ve yıkılmak üzere sallanarak çıktığını görür. *"Vallahi Tevfik"* der, *"Seni meyhaneden çıkarken görmek, beni son derece üzdü!"* Neyzen yanıtlar; *"Hemen geri döneyim öyleyse!"* [6]

Yeşilaycı bir profesör, 'içkinin zararları' konulu bir konferans veriyor. Konuşmasının bir yerinde dinleyicilere soruyor: *"İki kovadan birine rakı, diğerine su doldurup bunları bir eşeğin önüne koysak, eşek hangisinden içer acaba?"* Dinleyiciler *"Suyu"* der. *"Neden suyu içer?"* der profesör. **Neyzen** hemen atılır *"Eşekliğinden!"*

Ahmet Rasim, bu fıkrayı **Mustafa Kemal**'e de anlatır. Çok beğenir **Atatürk**. Arkadaşlarıyla içerken, oralarda dolaşan bir köylü çocuğunu yanına çağırarak sorar; *"Biz ne yapıyoruz?"* Çocuk yanıtlar *"Rakı içiyorsunuz?"* Atatürk yine sorar *"Söyle bakalım, iki kovadan birine rakı, diğerine su doldursak, bunları eşeğin önüne koysak, eşek hangisini içer"* Çocuk yanıtlamış, *"Rakıyı!"* **Mustafa Kemal**, *"Aman!"* demiş, *"Sebebini sormayalım!"*

Neyzen bir gün **Mahzar Osman**'la karşılaşır. Hastasıdır ya sorar, *"İçmeye devam ediyor musun Neyzen?"* **Neyzen** yanıtlar, "*Neden sordunuz Beyefendi. Beni tedavi mi edeceksiniz, yoksa yemeğe mi çağıracaksınız?"*[7]

Cenaze Namazı Beşiktaş'ta kılınır, Sinan Paşa Camiinden defnedilmek üzere kaldırılır. Cenazesine o kadar çok insan katılır, caminin avlusu yetersiz kalır, caddeleri, kahveleri, Barbaros Bulvarı'nı doldurur, aşağılara kadar uzar.

Cenazesinde kimler yoktur ki? Memurlar, bilim adamları, kentin ileri gelenleri… Başkaları da vardır ama… **Neyzen** en çok onların orada bulunmasından hoşlanmıştır. Kendilerine çeki düzen vermeye çalışan sarhoşlar… Sokaklarda sürten, yatan kalkan sokak serserileri…

Mezarında, bir elinde ney'i, bir elinde ley'i, hem ney çalmakta, hem mey ile demlenerek yatmaktadır!

DİPNOTLAR

[1] Halit Payza, Epilepsi Üzerine Mediko-Politik Ya Da Politik Meditasyon 1-2, Berfin Bahar Kasım-Aralık2008, sayı: 129, 130,İstanbul.
[2] neyzentevfik.org
[3]Halit Payza, a.g.y.
[4] Neyzen, a.g.s
[5]Wikipedia.org/Wiki/Neyzen_Tevfik
[6] Aktaran Wikipedia.org.
[7] Fıkralarda küçük düzeltmeler yaptım. Kaynakça olarak göstermiyorum. Pek çok kaynak var.

Milliyet Gazetesi Arşivi

dillen

ŞENOL GÜREL

evrenin büyük yanlışı
konuşabilmeliydi taşlar

ilenç emmiş linç taşları
güneş görmeyen zindanlarda
ah işitmekten sağırlaşmış soğuk yüzlüler
üst üste
yan yana
duvarlara gömülen taşlar
anlatabilmeliydi kırılan parmakların sesiyle
örneğin
nasıl yükseldiğini çin seddi'nin

kuyulara baş boşaltan kılıçların
ete dolanan alevlerin dili olmalıydı

insan bütünüyle yalan

ÇUHA ÇİÇEĞİ

RAMAZAN TEKNİKEL

Bu masayı buraya
Tam buraya bırakalım
Bu vişneçürüğü vazonun bir kenarına
Ve zamanın vanasını açalım birden
Vazodan masaya masadan vazoya

Sonra küçük bir çuha çiçeği
Bize kendini anlatsın
Biz de ona kendimizi soralım
Vazoda çuha çiçeği
Duvarda çuha çiçeği
Kapıda çuha çiçeği

Yaşam bir çuha çiçeği

Haiku

NECATİ ALBAYRAK

(geceye harman)

gıdıklamaktan
vazgeçmiyor ağacı
şu kara kedi

düştü düşecek
dalından dutlarla bir
ah kara kedi

yapraktan önce
gölgesine kavuşan
ne kara kedi

gökkuşağının
altında sırılsıklam
vah kara kedi

geceye harman
gözleri yıldız yıldız
of kara kedi

kim bağladıysa
kuyruğuna rüzgârı
vay kara kedi

karlara nokta
olmak için koşuyor
bak kara kedi

GÖKYAŞI

MEHMET ŞİRİN AYDEMİR

Yaş geliyor gökgözünden
mevsimli mevsimsiz
ikircikli iklimler ürkütüyor ademi
gazap kuşları tünüyor artık
aşk konmaz dünyanın dikenli tellerine

basıyor yaygarayı boğuk sesiyle buhranlı stratüs bulutları,
anladım dünya nahoş yer meleklere göre değil

bir tutam sahipsiz saç
bir solgun yüz,q gözlerinde dehşet, ömrü kısa çilesi uzun mahzun
masum çocukların ellerine kına değil kan yakılıyor

had sahfada hadsizlik
ardan arınmış arsızlıkla yarışıyor
ürkek bakışlı kelebekler
bir günden az yaşıyor

hicap duymalı insan
insan kıranla aynı dünyayı üleşmekten
aynı güneşin altında
aynı gökyüzüne bakmaktan

BARBARLARI BEKLERKEN

ÖZGÜR SİNEMA
AYŞE ÖZGÜR AYDOĞAN

BEYAZ ADAM SAVAŞTI, BİZ ÖLDÜK.
MALCOLM X

Barbar kime denir, barbarlık nedir? *Barbarları Beklerken* filmini izlerken sorguladığımız barbarlık kavramı; çok kaba davranışları olan zalim ve kırıcı kimse, toplum. Medeni toplumlar olarak tanımladığımız ülkelerin, sömürmek için o barbarlara çok ihtiyacı var. Eğer ortada barbar yoksa da yaratmaya ihtiyacı var. *"Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar"*

Kolombiyalı yönetmen Ciro Guerra'nın yönetmen koltuğunda oturduğu *Barbarları Beklerken* filmi, Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Güney Afrikalı yazar J. M. Coetzee'nin 1980 tarihli aynı adlı romanından uyarlandı. Barbarları Beklerken, Mark Rylance, Johnny Deep ve Robert Pattinson gibi ünlü oyuncuları kadrosunda barındırıyor.

Hayali bir imparatorluğun ücra bir sınır kasabasında geçen filmde yönetmen, bölgenin sulh hâkimini (**Mark Rylance**) hikâyenin odağına koyar. Karşısına ise faşist zihniyetli ve yerli halkı bölgeden göndermek üzere görevlendirilmiş albayı (**Johnny Depp**) koyar. Gerçekte filmde izleyici iki dünya arasındadır. Dolayısıyla hikâye; bu karşıt iki dünyada, çizginin beri tarafıyla öte tarafı, barbarlarla düzeni savunanlar arasında geçer. Zaten filmin sınırda geçmesinin de anlamı budur. En son noktada sınır, bir uçurumun ağzı gibidir ve bir de çizginin öbür tarafı vardır. Oradan gelecek olanlar vardır. Bir biçimde film, geçmiş, şimdiki zaman ve geleceğin harmanlanışı şeklinde cereyan eder.

YERLİLERİN GÖZYAŞLARI

Yargıcın yerli halkla barış ve belli bir düzen içerisinde yürüttüğü ilişkiler kasabaya Albay Joll'un tuhaf gözlükleriyle ve askerleriyle bir anda gelmesiyle bozuluyor. Joll, genellikle **Johnny Depp**'in önceki filmlerinden alıştığımız karikatüristik imajına ve ayrıca ürkütücü bir görüntüye sahip. Yargıç her ne kadar bölgede bir hapishaneye bile ihtiyaç duyulmadığını hiç suç işlenmediğini anlatmaya çalışsa da oraya devletin gücünü göstermeye gelen psikopat denilecek kadar katı olan, faşist zihniyetli Joll'a söz geçiremez. Albay yerlilerin bir saldırı planladıklarını iddia eder ama aslında amacı yerli halkın bölgeden uzaklaşmasını sağlamaktır.

İşe oradan ilaç bulmak için yolu geçen yaşlı bir dede ile hasta ve genç bir çocuğu sorgulamakla başlayan Albayın işkenceleri sonucunda yaşlı adam ölür, hasta çocuk ise işkenceye son verilebilmesi için halkının devlete karşı bir isyan hazırlığında olduğu iddiasını kabul etmek zorunda kalır. Albay yerli halka daha çok acı verebilmek için istediği bilgiyi almıştır; çocuğu da yanına alarak insan avına çıkar. Geri döndüklerinde yanlarında getirdikleri silahsız ve tamamen masum olan yerlilere her türlü işkenceyi reva gören Joll ve askerleri karşısında Yargıç ne yapacağını bilemez bir durumdadır. Neticede Yargıç da devletin memurudur, emir kuludur.

Bütün bunlar olup biterken yargıç ayak bilekleri kırılmış, gözleri kör edilmiş yerli bir kadına rastlar. Kadın genç ve güzeldir. Yargıç kadını (**Gana Bayarsaikhan**) yanına alır, onun ayaklarını büyük bir özenle yıkar sonra da kadının ayaklarına sarılarak uyur. Zamanla biraz da olsa iyileşmeye başlayan kadın artık halkına geri dönmek istemektedir. Böylece yargıç aşık olduğu kadını gönülsüzce yerlilere teslim eder ancak sonrasında hep kadının hayalini görmeye devam edecektir.

Sevdiği kadını ailesinin yanına götüren yargıç, döndüğünde tavırları nedeniyle hainlikle suçlanır. Albay ve askerleri yargıcı esir almıştır. Öncesinde kuvvetli olan yargıç şimdi yerleri süpürmekte, sefil bir halde yaşamaya çalışmaktadır.

Hızlıca ve geçiştirilerek sona gelinen filmde albay ve askerleri amaçlarına ulaşamaz ve geri dönmeye karar veririler. Yargıç eski pozisyonuna geri dönerken kasaba da eski sakinliğine kavuşur. Gerçek barbarlar (işgalciler) mağlup olurken yerli halk kazanır.

Filmde çok başarılı oyuncular yer alıyor; ancak, Yargıç rolünü oynayan Akademi Ödüllü **Mark Rylance** dışında bir performans görmüyoruz. Oldukça başarılı bir oyuncu olan **Johnny Depp**'in bu filmdeki performansı bana çok yavan geldi. **Robert Pattison** ise zaten çok küçük bir iki sahnede görünüyor. **Gana Bayarsaikhan**, doğalından olsa gerek çok başarılı.

Filmde asıl cezalandırılması gerekenin işgalciler olduğu, halkın günahsız olduğuna dayanan bariz bir mesaj var. Bir yargıcın haklılıktan yana tavır koyarak düzenin bekçilerine karşı verdiği bir savaşımı anlatan filmde genel olarak durağanlık hâkim. Filmin son kısmı hariç, öznellikler arası gelişen, nesnellikle çok ilgisi olmayan bir kurgu var. Romandan sinemaya uyarlanan filmlerin genelinde olduğu gibi burada da film romana göre sönük kalıyor. Yine de verdiği mesajlar, **Mark Rylance**'ın performansı ve görüntü yönetmeni **Megnes**'in çektiği güzel sahneler için izlenir bir film.

VİZYON TARİHİ: 9 EKİM 2020
YÖNETMEN: CİRO GUERRA
SENARİST: J.M. COETZEE
OYUNCULAR: MARK RYLANCE, JOHNNY DEPP, ROBERT PATTINSON
FİLM MÜZİKLERİ: GIEMPIERO AMBROSI

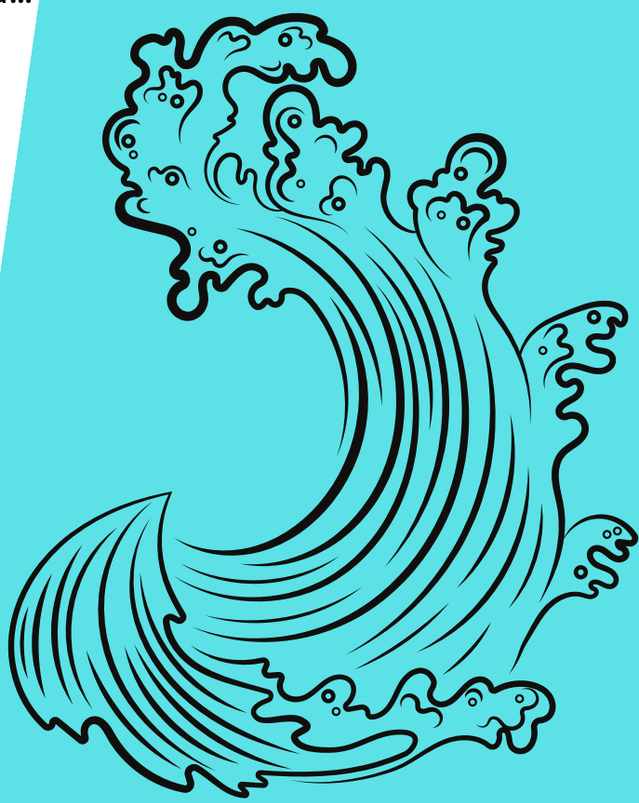
ÇAL IRINA!

HAKAN İŞCEN

“48 yaşındaki piyanist Irina Maniukina 5 mart 2022 de Kiev’de bombalanan evinin yıkıntıları içinde kuyruklu piyanosunun başına geçti. Kızı tarafından çekilen video milyonlarca kez tıklandı. Seyreden herkes Polanski’nin 2002 yapımı kült filmi Piyanist’te Adrien Brody nin canlandırdığı Wladek Szpilman’ın hikâyesini anımsadı. Ve sanat ile gerçeğin suları bir kez daha orada birbirine karıştı.” (Kaynak: The Daily Mail)

Çal Irina!
çal ki, onlar çalmasın umutlarımızı…
sil tozları!
onların kuyruklu yalanlarına inat
geç kuyruklunun başına, çal!
kulakları sağır; çocuklarımızın haykırışlarına
nasır tutmuş yürekleri kör; kuru gözyaşlarımıza
Çal Irina!
dünyanın dört bir yanında
onların yap-boz oyunlarıyla
evlerini terk etmek zorunda kalanlar için çal!
müziğin şairi Chopin eşlik etsin sana
asırlar boyu süregelen yalnızlığımıza…
onlar ne anlatırsa anlatsın
biz bıkmadan gerçeği anlatacağız
bestelerimizle, resimlerimizle, şiirlerimizle…
belki bir gün yeniden doğarız bir tuşun tınısında
belki de yeni bir Guernica’nın acıklı fırçasında…
Çal Irina!
çal ki, onlar çalmasın geleceğimizi
onların hipersonik füzelerine inat
barışın sesi olsun incecik parmakların
onlar bombalarını bir bir bırakırken üstümüze
biz de nota verelim onlara: do-re-mi-fa
asla eğilmeyeceğiz zulmün kar-şı-sın-da…

Çal Irina!
çal ki, onlar çalmasın düşlerimizi
onların düşlerinde
sonsuza dek dolaşacak
ölü çocuklarımızın hayaletleri…

ACIRIM

HIZIR İRFAN ÖNDER

geç kaldım hayata
hüzün evidir akşamlar
gözlerim ağlama mevsimi...

şairim lakin yalancı değilim
hayallerim pervasız sadece
sevdim Venüs gibi parlayan gözlerini...

acırım sevmeyi bilmeden ölenlere
haylaz bir çocuk gibi ecel
üstü başı esmer...

horozuma kıydılar mı

TASULA DROSİNOS

bakın size ne anlatacağım
bu sabah bahçem yüzünü güne dönmeden önce
yapraklarını saydım manolyamın
tozunu aldım dünün
kumrular uyandı su sesine
ıslak çimlerde kuru ot doldurulmuş bekçi
ıslık çaldı düdük yerine
dışavurumcu bir biçem arıyordu horozum
kesildi denemeleri

az önce çıkmıştı kümesimden
ibiğinden sevinç püskürüyordu

GECENİN SABAHINDA HER YER SİYAH

HASAN ÇELİKKOL

Ay büyüdü, küçüldü
Bir çocuk gözlerini açtı rüyasının içindeki rüyada
Annesi değil de kaygan sesler uyandırdı onu
Elveda bile diyemedi düşerken boşluğa

Kapısından girdiği yer cehennemdi
O an yıldızlar öyle uzaktı ki
Ağlamaya başladı
Zamanın sonsuzluğunda acı ne öğrendi

Ay büyüdü, küçüldü
Bir gülümseme armağan etti yine de
En masumundan
Boğulup giderken

Ay büyüdü ve küçüldü
Çocukla birlikte öldü insanlık, şimdi her yer siyah

ADALETİN, İNANCIN, CESARETİN BİLGESİ: THOMAS MORE

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

Adaletin dini, dili, ırkı olmadığını bana bir kez daha kanıtlayan Thomas More, 1478'de Londra'da doğuyor. Oxford'da hukuk eğitimi alıyor ve yaşamı boyunca, hak kavramını kılı kırk yararak adalet konusunda kendisini yetiştiriyor. Gençliğinde kürsüde yaptığı güzel ve anlamlı konuşmalar dönemin parlamenterlerince övgüyle karşılanıyor. Thomas More, en önemli yapıtı olan Ütopya'yı bir öykü tekniğiyle yazıyor. Yapıtı sıkılmadan okuyan okur hem içinde yaşadığı toplumun kanun/ kurumlarıyla yüzleşiyor hem de kanun/ kurumlardaki aksaklıklar üzerinden düşünce üretiyor.

THOMAS MORE PORTRE/ HANS HOLBEİN 1527

ADALETİN, İNANCIN, CESARETİN BİLGESİ: THOMAS MORE

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

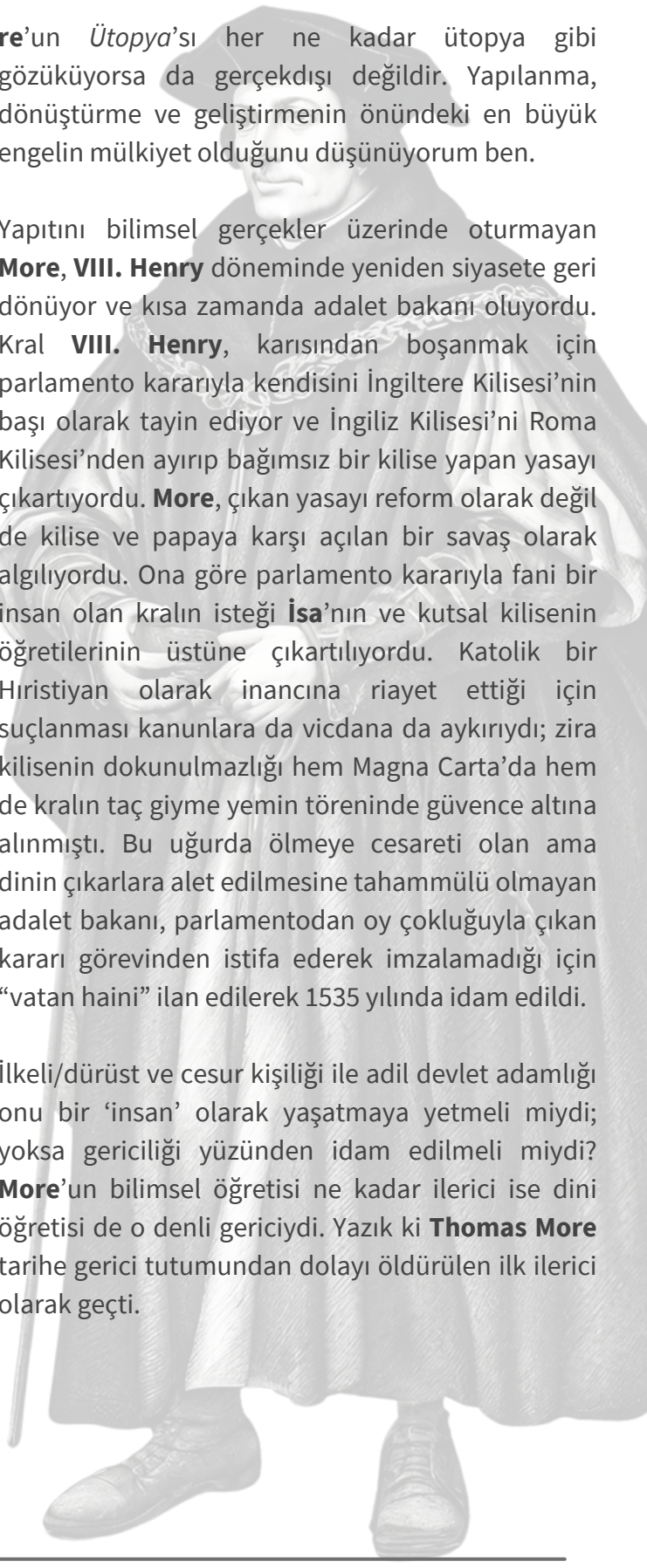
İnsan üzerinden düşünce üretmeye kendi üzerimden düşünce üreterek başlıyorum. Hayatın tek kişilik manifestosu olduğumu düşünüyorum. Vicdan ahlakın, dürüstlük de cesaretin kalbidir. Kendimi başkalarını yargılamamak için yargılıyorum. Samimiyet, ruhumun gül bahçesidir. Gül bahçemde zaman zaman rüzgârın savurduğu yapraklara benzetiyorum kendimi. Masumiyetini yas tutmadan yitirenlerin kendi vicdanlarında kendilerini aklayamadıklarını biliyorum. Farklı olmakla ölçüsüz olmak arasındaki ince çizginin üzerinde kendimi dansa kaldırıyorum. Hayatın benim için anlamını yaşadıklarımla belgeliyorum. Ruhumun tercihi olan yeminlerim şahidimdir ki, bitkiler ve çocuklar kadar masumum hâlâ. İnsanı, kötülerden ilkeleri koruyor. Benim uyruğum merhamettir. Vicdanı insanı sözlerinden çok yaptıklarıyla yargılıyor. Vicdanı kendisine ait olan insan, duygularının cennetinde yaşıyor. Duygu cennetim beni yazmaya, bilmeye ve kendi evrenimi keşfetmeye sevk ediyor. Duygu ve düşünce ortaklığıyla çoğaldığım gibi, dostlarımın ihanetiyle de kendimi yeniliyorum. Yaşanılanın adaletine inandığım kadar inanmak istiyorum sistemin adaletine de.

Adaletin dini, dili, ırkı olmadığını bana bir kez daha kanıtlayan **Thomas More**, 1478'de Londra'da doğuyor. Oxford'da hukuk eğitimi alıyor ve yaşamı boyunca, hak kavramını kılı kırk yararak adalet konusunda kendisini yetiştiriyor. Gençliğinde kürsüde yaptığı güzel ve anlamlı konuşmalar dönemin parlamenterlerince övgüyle karşılanıyor. **Thomas More**, en önemli yapıtı olan *Ütopya*'yı bir öykü tekniğiyle yazıyor. Yapıtı sıkılmadan okuyan okur hem içinde yaşadığı toplumun kanun/kurumlarıyla yüzleşiyor hem de kanun/kurumlardaki aksaklıklar üzerinden düşünce üretiyor. **Eflatun**'un *Devlet*'i ile **More**'un *Ütopya*'sı arasında benzerlikten öte önemli farklılıklar vardır. **Eflatun**'un ideal –*Devlet* yönetiminde sınıflı bir toplum söz sahibiyken, **More**'un *Ütopya*'sında sınıfsız bir toplum söz sahibidir. **Eflatun**'un devletinde askeri aristokrasi egemenken, **More**'un *Ütopya*'sında egemenlik diğer vatandaşlardan hiçbir ayrıcalığı olmayan ve her yıl demokrasiyle seçilen meclis üyelerine aittir. **Eflatun**'un *Devleti*'nde belli bir yaştan sonra anne ve baba olan herkes devlete karşı suç işlemiş sayılıyor. **Eflatun**, savaşların hem toplumsal hem de kişisel felaketler getirdiğini bilmesine rağmen, savaşı zorunlu kılıyor. İşçi sınıfının üstünlüğüne inanan **Eflatun**, iyi bir işçinin önce savaşçı sonra filozof olacağını savunuyor. Bu iki filozofun aile kavramına yaklaşımları da çok farklı. Aile kavramına mülkiyet olgusundan dolayı karşı çıkan **Eflatun**'un *Devlet*'inde çocuklar babalarını tanımadıkları gibi doğar doğmaz annelerinden de ayrılıyorlar. **More**'un aile kavramına bakışı hem ahlak değerleri açısından hem de aile sorumluluğunun toplumsal işleyişi açısından çok daha tutarlı. *Ütopya*'nın geçerliliğini göz önüne aldığımda **More**'un aile kavramını doğru yere oturtmasının da etkisinin büyük olduğunu düşünüyorum.

More, gözlemleriyle İngiliz soylularının, köylüleri tarım alanından atmalarının tek nedeninin 'özel mülkiyet' olduğunu anlıyor. Ayrıca, özel mülkiyetin olmadığı toplumlarda ahlaksal ve hukuksal çöküntülerin yaşanmadığına da inanıyor. Yazar, insan yaşamında yeri ve önemi olan tüm kavramları didik didik ederek devlet işleyişine model olarak *Ütopya*'yı öneriyor. Bir devletin toplumdaki adaletsizliği, yoksulluğu, işsizliği... kanunlarla değil, yönetim şekliyle ortadan kaldırabileceği teorisini de özdeşleştiriyor şu bakış açısıyla: *"Bir kanun suçu mu yoksa insanı mı yok etmek için ortaya konur?"*

ADALETİN, İNANCIN, CESARETİN BİLGESİ: THOMAS MORE

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

More, yapıtını Kral'ın, kendisini 1515 yılında İngiliz devletiyle Flandre arasında uzun zamandır yaşanan anlaşmazlığı çözmek üzere gönderdiği Anvers'da yazmaya başlıyor. Utopus Abraxa topraklarına bağlı bu adanın Utopia olması için orayı karaya bağlayan 15 millik kıstağı ortadan kaldırdığı için Ütopya oluyor. Ütopyalılarda kadın ve erkek, çocuklarını ortaklaşa yetiştiriyorlar. Arsaların tümü işleniyor. Kızların 18 yaşından, erkeklerin ise 22 yaşından önce evlenmeleri yasaklanıyor. Herkesin kalkış saati ile yapacağı iş daha önceden belirleniyor. Çalışma koşullarında eşitlik esas oluyor. Dinlenme saatinde herkes zevk aldığı işi yapıyor, istediği evde oturuyor ve oturduğu evin tadilatı da ortaklaşa yapılıyor. Bir ailede çocuk genellikle babasının işini benimsiyor. Babasının işini değil de komşusunun işine ilgi duyuyorsa çocuk konuyu ailesine açıyor. Aileler arası anlaşmalar sonucunda çocuk komşusuyla yaşamaya başlıyor işi öğrenmek için. Altın ve elmas, onlar için önemli değildir. Oturak olarak kullandığımız kürsüleri, altından yapıyorlar. Kölelerin üzerindeki altınlar, soylularınkinden çok daha fazladır. Bilime ve sanata önem verip sanatçıya, gezgine saygı duyuyorlar. Kendisini geliştirmek isteyen her insan istediği alanda kendisini geliştirebiliyor. *Ütopya*'da yarın kaygısı olmadığı için tasarruf kavramı da yoktur. Herkes tasarruflarını görünür bir yerde saklıyor ki yoldan geçen herhangi bir insan ihtiyacı olanı alsın. Savaşı istemiyorlar ama savaşmaları gerektiğinde de çok iyi savaşıyorlar. Hukukta ayrıcalık söz konusu değildir. Çok az kanun vardır ve her Ütopyalı, kanunları bir hukukçu kadar iyi bildiği için hakkını savunmaktan zorlanmıyor. Dinde eşitlik esas olduğu gibi herkes istediği dini seçme hakkına da sahiptir. Sağlık çok önemlidir. Hastaneleri çok bakımlı, doktorları da hastalarıyla çok ilgilidir. Ölümcül hastalığı olan her hasta ötenazi ile ölme hakkına sahiptir. Yirmi birinci yüzyılda **Thomas More**'un *Ütopya*'sı her ne kadar ütopya gibi gözüküyorsa da gerçekdışı değildir. Yapılanma, dönüştürme ve geliştirmenin önündeki en büyük engelin mülkiyet olduğunu düşünüyorum ben.

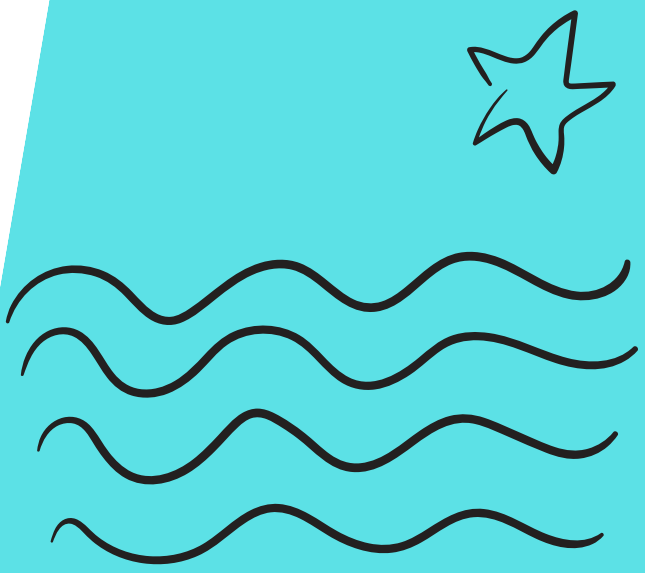
Yapıtını bilimsel gerçekler üzerinde oturmayan **More**, **VIII. Henry** döneminde yeniden siyasete geri dönüyor ve kısa zamanda adalet bakanı oluyordu. Kral **VIII. Henry**, karısından boşanmak için parlamento kararıyla kendisini İngiltere Kilisesi'nin başı olarak tayin ediyor ve İngiliz Kilisesi'ni Roma Kilisesi'nden ayırıp bağımsız bir kilise yapan yasayı çıkartıyordu. **More**, çıkan yasayı reform olarak değil de kilise ve papaya karşı açılan bir savaş olarak algılıyordu. Ona göre parlamento kararıyla fani bir insan olan kralın isteği **İsa**'nın ve kutsal kilisenin öğretilerinin üstüne çıkartılıyordu. Katolik bir Hıristiyan olarak inancına riayet ettiği için suçlanması kanunlara da vicdana da aykırıydı; zira kilisenin dokunulmazlığı hem Magna Carta'da hem de kralın taç giyme yemin töreninde güvence altına alınmıştı. Bu uğurda ölmeye cesareti olan ama dinin çıkarlara alet edilmesine tahammülü olmayan adalet bakanı, parlamentodan oy çokluğuyla çıkan kararı görevinden istifa ederek imzalamadığı için "vatan haini" ilan edilerek 1535 yılında idam edildi.

İlkeli/dürüst ve cesur kişiliği ile adil devlet adamlığı onu bir 'insan' olarak yaşatmaya yetmeli miydi; yoksa gericiliği yüzünden idam edilmeli miydi? **More**'un bilimsel öğretisi ne kadar ilerici ise dini öğretisi de o denli gericiydi. Yazık ki **Thomas More** tarihe gerici tutumundan dolayı öldürülen ilk ilerici olarak geçti.

GÜLÜN GÜLE SÖYLEDİĞİ 71

HASAN ILDIZ

Alya'ma

Sular çekiliyor farkında mısın
Yağmur sık yağmıyor eskisi gibi
Kar desen çoktan unuttu buraları
Kıyılar her gün biraz daha sığ Alya
Senin o daldığın yerler
Şimdi birer taşralı...

Ağaçlar sökülüyor farkında mısın?
Can bedenden çekilir gibi
Asılır gibi bir damarı var kuvvetinle
O toprağın etindeki yelpaze
Kopuyor bir bir
Eksiliyor o yeşim güzellik
Kezzap atılmış bir surat gibi

İşte önümüzde Alya
İkimizin de çok sevdiği dağlar
Artık aynaya bakamıyorlar.
Dünya ölüyor farkında mısın
Korsan bir yazılım; her gün
Evler konforun tadını çıkarıyor
Kanarya Adalarında
Artık kanaryalar yaşamıyor Alya
Azor Adaları ıkına ıkına
Plastik bir çocuğu doğurmaya çalışıyor

İnsan kendi çıbanını kaşıyor Alya
Kalbini içeriden kanatmaya çalışıyor.
Bu pilastik çocuğu hangi sular emdirsin
Kim girsin salına okyanusun
Mezarda talkınını hangi imam versin
Şeysel Adaları
Varsın gönensin üç beş yıl daha
Her gelen yabancıyla
Sevişsin, sabaha kadar eğlensin

Dünya ölüyor Alya
Musa da biliyor bunu ,İsa da
Artık güneş ışığı atmosferde kırılıyor
Yoruluyor denizin dudağında şehvet
Göllerdeki hamaset
Ölüme çare olmuyor.
Zillet diyor Doris bak
Poseidon bir köşede tırnaklarını yiyor
İnsan hasta ve doyumsuz Alya
Hala yapılanmalar dikey
Ve hala ölüler korsan taputlarda.

akbük

MUSTAFA SEYFİ

pencereden yatağıma aktı deniz
sabahın uğultusunda
pancar motorlu balıkçı kayıkları
terk edilmiş bir rum kilisesini de avutarak
gerindim
geceden kalma isa'sız bir sabaha karşı

yarım bardak bira
ve yarım dilim limon
yarım ufukta yarım manzara
güneşin yarım batışı camda
kalbimdeki yarım boşluk:
her şeyin yarım oluşundaki keramet
-her şeyi unutmaktır biraz da dünyayı sevmek-

koru yolunda her şeyden azade insanlar
ahşap iskelede kirli pardösülü bir adam
saçlarını tarıyor anadan üryan bir yalnızlığın
bir izmarit yığını ayakları altında
sonra biraz ileride
bir çiçeğe eğildiğini görüyorum
yüzü gözü boşluk bir rüzgarın
ve çelimsiz, utangaç, kısacık bir oğlan
adımlarını ölçüp biçiyor
yanında yürürken sevdiği kızcağızın

akşamın dumanında
seferden dönüyor pancar motorlu kayıklar
mart'ın yorgunu kediler
- bir yerlerde tanrı sayıldıklarından bihaber -
uzanmışlar kumun üzerine
-her şeyden bihaber olmaktaki keramet-
kıyıdaki kirli pardösülü adam bihaber bundan
gözlerinin kökünde kararan melankoliye yenilmiş
tasarlıyor kendini denize atmayı

atma kardeşim, atma denize kendini
bak nasıl da reddediyor şu rüzgar ölümü
tüylerine üfleyerek toprağa yapışmış karahindibanın
ve o çelimsiz, utangaç, kısacık oğlan
şimdi nasıl da daha uzun görünüyor
yanında konuşurken sevdiği kızcağızın

ÇAĞ YOLU YILDIZ TÜRKÜSÜDÜR

M.GÜNER DEMİRAY

Onurun elini tut düştüm düşecek!

.

Kaygıların saçı ağardı uzun yılların sırtında,
Hile ve çöküş armonileri
Dağın denize derin öfkesi,
Ve gemiler rüzgarla güreşirken
Güneşe bulut ekiyor tiz seslerin tokmağı
Bilmeden doğa düşlerini

.

Sabahın yüzünü sil aynaya çarptım çarpacak!

.

Çünkü kalbi sağır gözlerde
Perde perde büyüyor karanlık,
O tepeler ki birer boşluk şimdi,
Belli işte taşın rengini almış obruk sevdası!
Ne umulur sırça akan suyun gücünden?

.

Aydınlığı ocağa koy söndüm sönecek!

.

Baksana,
Erdemin mavi göğü asılı kalmış duvarda,
Ne aşkın iksiri var, ne ışığın keskin gözleri,
Bir kara yazı karnı dürülü bir kirpi gibi köşede.
Hangi bedele denk
Yorgan altında düşsüz kalmak?
Artık çözerek yaşamalı gizleri
Yurda doğru, evrene doğru an an,
Gör ki çağ yolu yıldız türküsüdür;
Sinir tellerini muştuluyor zaman!

İŞLER YOLUNDA

İDRİS ERDOĞDU

İki erkek sahildeki oturaklardan birine oturmuş hafta sonu yapılan festival kalabalığının yorgunluğunu atıyorlardı. Küçük yerlerin ruhu böyledir. Yaz kalabalığı, festival kalabalığı bunlar esnafın isteğidir. Memurlar, yaşlılar ve zenginler bundan rahatsız olur. Küçük dünyalarında huzurları bozulsun istemezler.

Geçmişte daha çok sürgünlerin geldiği kasabada şimdilerde kent kaçkınları bir de zorunlu görev süresi sebebiyle gelen memurlar çalışıyor. Birçok devlet dairesinde işleri yapacak memur bulunmadığı için çoğu işler için iki yüz kilometre uzaktaki il merkezine gidiliyor. Kasaba bir yanıyla içinde bulunduğu yüz yılı yaşarken, bir yanıyla kendi zamanında yaşamaktan mutlu gibi.

İŞLER YOLUNDA

İDRİS ERDOĞDU

Sahil kenarına konulmuş oturaklar gelen geçeni izlemek, olup biteni anlamak için sanki özellikle kurulmuş. Oturaklarda tüneyenler, birilerini izlerken izlendikleri duygusunun tuhaflığını yaşamaktan kendilerini alıkoyamazlar. Zaten öyle değil midir? Gördüğünüz şey tarafından görülür, andığınız şey tarafından da anlatılmaz mısınız? Bütün hikayeler zaman içinde biraz da böyle yazılmamış mıdır?

Oturanların ikisi sanat okulunda öğretmendiler. Şubat ayında badem ağaçlarının çiçek açmasına her seferinde şaşırıyorlardı. Buraya gelirken yol kenarlarında açan mimozalar, papatyalar onların geldikleri yerde anlaşılamayacak kadar mucize cinsinden şeylerdi. Gökyüzünün şarap rengi kızıllığını, kasabanın üstüne yayılan kekik kokusunu, hayran hayran anlatıyorlardı. Genç olan konuşurken bazen sesini kısarak; hocam kimse duymasın ama burası kitaplarda anlatılan cennet olabilir mi? diye sorar, ardından kendince olan inancıyla ters düşmemek için, tabii Allah affetsin cennet bundan daha güzeldir ama burası da başka. Biri kuzeydeki soğuk illerden, diğeri ise güneyde çöle yakın bir kasabadandı.

Kuzeyli olan bay K. Uzun boylu, saçlarındaki beyazlardan orta yaşa yaklaştığı belli, çok konuşkan olmayan bir adamdı. Geç yaşta tanıştığı denize dalgın dalgın bakıp iç çekerdi.

Bay G. ise genç, yakışıklı sayılacak kadar güleç yüzlü biriydi. Arkadaşının aksine her işte neşeli.

Bay G. K'nın uzun uzun iç çekmelerine alışkındı, merakla sordu. Hayırdır hocam yine ne oldu? Karları mı özledin? K. gözlerini denizden ayırmadan, bu olan bitene canım çok sıkılıyor. G, O'nun can sıkıntısını biliyordu. Boş ver, bize ne, bırak onlar düşünsün, koca ilçenin sorunu neden biz dert ediyoruz?

Öyle deme dedi K. İnsan olmakla ilgili bu.

G. nin boş ver dediği, sanat okulunun idareci sorunuydu. İkisi de aynı okulda çalışıyorlardı. Okula nedendir bilinmez, idareci dayanmıyordu. İki yıl içinde altı müdür, sayısını unuttuğumuz kadar da yardımcı değişmişti. Yeni gelenin durumu da pek parlak değildi.

Sanat okulu ilçede yaşayan bir hayırsever tarafından yapılıp, bağışlanmıştı. Sahil kasabalarının en çok ihtiyaç duyduğu ara eleman turizmde olduğu için, okul turizm okulu olarak da bilinirdi. İddia edilen oydu ama işin içine girince durum hayli karışıktı. Elektrik, metal doğrama, çocuk gelişimi, kuaförlük ve daha farklı birçok bölüm vardı.

Okulun ilk müdürü bir kadındı. Kadın müdür, işleri sessiz sakin yürüten, öğrencileri seven biriydi. Öğrenciler öğretmene saygısızlık mı yapmış, müdür öğrencinin yerine öğretmenden özür diler, öğrenci derse geç mi gelmiş, odasına alır teneffüse kadar misafir ederdi. Öğretmenler onu pek sevmezdi. İşin iç yüzü bizde kalsın, birinciyi ilk yılın sonuna doğru soruşturmayla sürgün ettiler. Öğretmenler durumdan pek memnun kalmışlardı. Kız öğrenciler makyajlı, erkek öğrenciler ellerinde sigara, sakallarıyla okula gelip gidiyorlardı. Bir aylık aradan sonra yeni müdür geldi. İkinci müdür bütün öğretmenleri ayağına çağırıp işlerin artık eskisi gibi yürümeyeceğini, yeni bir sayfa açıldığını söyledi. Sözünün etkisi duyulmadan işi bıraktı. Ardından konuşulacak kadar bile kalamamıştı. Staj dönemi başlamış, öğrenciler işletmelere gitmişti. Kalanlar atölyelerde çalışıyor, öğretmenler derse girip çıkıyor, yatakhane ve yemek hanede işler bildiği gibi dönüyordu.

İŞLER YOLUNDA

İDRİS ERDOĞDU

Herkes işini yaparken bir sabah merdiven başında gür sesli heybetli bir kadın belirdi. Pek hevesli görünüyordu. Kimseye kendini tanıtmadan bahçedeki öğrencileri toplayıp yarım saat düzen, kural, terbiye diye uzun uzun anlattı. Sonraki günlerde çocuklar okula devamsızlık etmeye, derslere yeterli katılım göstermemeye, bahçede birbirleriyle küfürlü konuşmaya devam ettiler. İki öğrenci ehliyetsiz araç kullanırken kaza yapmış, biri hayatını kaybetmiş, diğeri ağır yaralanmıştı. Bu geçmişte de olmuştu, ne acı ki gelecekte de olacaktı. Yeni kadın müdür önceliği kılık kıyafete vermişti. Buralarda on iki ay denize girilir. Sokakta kısa pantolonla, tşörtle gezen insanlara her mevsim rastlarsınız. Sıcaklar nisanda başlar kasıma kadar devam eder. Öğrenciler hele de lise öğrencileri herkes mevsime uygun giyinirken okulda neden farklı giyindiklerine anlam veremezlerdi. Çocukların şansına(!) Üçüncü, okul kıyafeti olarak siyah pantolon, kırmızı tşört seçmişti. Eh haksızda sayılmazdı. Eğitim ciddi işti ve işe de ciddi renklerle başlamak lazımdı. Artık her sabah merdiven başında bütün heybetiyle durup ders aralarında bekçiyi haşlayan bir müdür vardı. Okulda görünür bir değişiklik olmuştu. Bahçede çöpler toplanmış, öğrenciler zamanında derse giriyordu. Üniversiteye hiç öğrenci sokamamışlardı, mezunlar işsiz dolanıyordu. Üçüncü kalıcı olacağına inanıyor olmalıydı ki gelecek senenin planını yapmaya başlamıştı. Fakat yaz tatili dönüşünde merdiven başı boştu. Okulun ikinci haftasında yeni erkek müdür geldi. Bu dördüncüydü. Sessiz, nazik, herkesin işini yapmaya hevesli biriydi. İlçede herkes bu iş artık oldu gözüyle bakıyordu. Stajyer öğrenci çalıştıran işletmeler, veliler, kaymakamlık, belediye. Onun rüyasının ne olduğunu anlamak için ilk toplantıyı beklemek lazımmış. Vatan, millet, yetim hakkı diye başlayan virgülsüz, soluksuz bir yığın cümle kurduktan sonra; freni patlamış yokuş aşağı giden bir kamyonun önüne kendini attığını, bu fedakarlıktan kimsenin onu alıkoyamayacağını söyledi. Açıkçası okulda kimsenin böyle bir niyeti yoktu. Ne güzel, çıkarı olmadan mesleği için kendini feda eden bir müdür gelmişti. Tabii işin arka planı gün geçince ortaya çıktı. Dördüncünün aslında bu ilçede kendi alanı ile ilgili hiçbir ders yokmuş. Anlayacağınız onun bu ilçede öğretmenlik yapması bile kanunen imkansızken üstüne müdür olmuştu. Bitmez bir ekmektir bu vatan sevgisi! Okulda olan biten her şey fotoğraflanıp sosyal medyada sergileniyordu. Anlayacağınız her şey şeffaftı. Ve yolundaydı. Öğrenciler sınavlardan geçer not alamıyor, devamsızlık yapmaya devam ediyor, ülke genelinde yapılan sınavlarda yine başarı gösteremiyor ve mezunlar yine işsiz dolanıyordu. Dördüncünün çabaları tam anlaşılmaya başlamıştı ki mali işlerden sorumlu başyardımcı okuldan ayrıldı. Bu yeni gelişmeyi herkes nefesini tutmuş izliyordu. Çünkü mali işler turizm okulunda önemliydi. Önceki müdürlerin gidişlerinde bu konuyla ilgili kimsenin yüksek sesle konuşmadığı ancak düşündüğü şüpheleri vardı. Müdür ani bir kararla mali işlerden sorumlu yardımcılığı üstlendiğini duyurdu. Bu durumda merak konusu yeni müdürün kim olacağı idi. Bu arada üçüncü müdürün her fırsatta fırçaladığı bekçi, eğer istekli yoksa ben müdür olurum diyerek ortaya çıktı. Yapar mıydı? Yapanlara bakınca…

Beşinci bir kadın müdürdü ve okulun içinden biriydi. Ancak bu işe ne zaman karar verdi, nasıl oldu? Pek kimsenin haberi olmamıştı. Bu işte dördüncünün bir payı var mıydı? Belki…

Kadın müdürün ilk işi bazı bölümleri kapatıp yeni bölümler açmak oldu. Bu konuda kiminle konuşup karar aldığını pek bilen yoktu ancak ilçede yetkili olanlar durumdan memnundular bu kesindi. Yalnız dönem ortasında alınan bu kararlardan öğrenciler ve dersi iptal olup boşta kalan öğretmenler pek

memnun kalmamıştı. Olsun onlar da zaman içinde mutlaka memnun kalacaklardı.

Beşinci ile dördüncünün uyuşmazlıkları ne yazık ki kısa sürede ortaya çıktı. Ve maalesef o da birinci ayın sonunda istifa etti. Yine her zamanki gibi okulda işler yolundaydı. Personelin zorunlu olarak gittiği görevlerin hak edişleri ödenmiyor, yemekhanede haftanın beş günü mercimek çorbası, pişmemiş pirinç pilavı ve patates yemeği çıkıyor, tuvaletler kokuyor, yatak hanede çarşaflar ayda bir değişiyordu. Herkesin merak ettiği tüm bu olup bitenler konusunda acaba Eğitim Bakanlığı ne düşünüyordu. Bu merak üç ay önce giderildi. Bir sabah beş altı tane bakanlık müfettişi sabahın köründe okulun önünde bitiverdi. Tabii ki kabak altıncı müdürün başına patlamıştı. Yakın bir ilçede başarılı çalışmalarıyla tanınan yeni müdür göreve başladığı gün böyle bir sürpriz beklememişti muhtemelen. Okula yeni atandığı için müfettişler ona bir ay süre vererek ilçeden ayrıldılar. Altıncı, bütün kasaba umuyor ki son olacak. Yeni müdür göreve başlarken geliş sebebinin tamamen duygusal (sağ elinin baş parmağını işaret parmağına sürerek) olduğunu belirten bir konuşma yapmıştı. Neyse ki şimdilik işler yolunda, daha dün bir öğrencinin altmış gündür okula gidiyorum diyerek evden ayrılıp başka işlere karıştığı öğrenilmiş. İyi ki devamsızlık kaydını fark eden olmamıştı.

K. tüm bunları düşünerek derin bir iç geçirdi. G, ee ne olacak şimdi diye isteksizce sordu, onun da keyfi kaçmıştı. Bilmem, ayın sonunu getirirse iyi, diye yanıtladı K.

Güneş iyice yükselmişti. Deniz durulmuş, yelkenliler nazlı nazlı salınıyorlardı. Kıyıya yakın, denizin ortasında mermerden balık heykeli, sanki anlatılanları duymuşta şaşırmış gibi gözlerini açmıştı.

Okulu asmış iki öğrenci ellerinde sigara önlerinden kayıtsızca geçti. G, hadi hocam gidip şurada çay içelim nasıl olsa işler yoluna girer diyerek, diğerinin koluna girip sürükledi.

Bir evi anlatan kitabı okuyacakken vazgeçip gecesi bkz. aşağıdaki gibi uzayanların şiiri

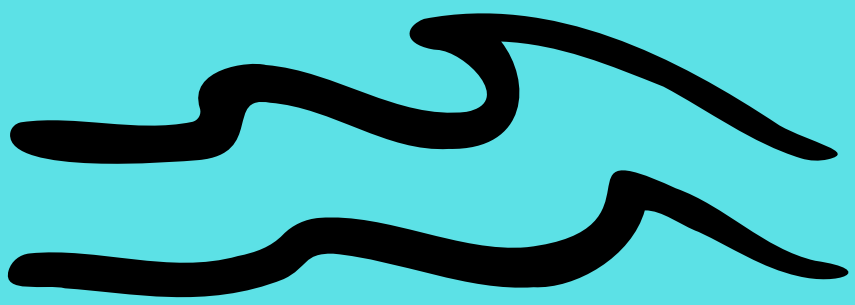
DİLEK BAYRAM

Bir geceye neler sığdırabilirsin bir düşün:
İki bira, iki kişiden dört bira
Yanıp sönen ışıklar ama pavyon değil nezih bir bahçe burası
Temkini tuvalete az önce bırakmış, sifon sesini de duymuş
İçsel nağmeler
Gül yapraklı masaların üstünde mum ışıkları gibi gözlerin,
İlhanİrem şarkıları mırıldanan bizler, çiftler içinde yapayalnız.

Bir gecenin sonu nasıl uzun olur bir düşün:
Kurbağanın seni özledim demesinin imkansızlığındayız
Öncesinde bozuk et kokusu eşliğinde Arapça gürültüler dinlemişiz
Şehrin silüetini yerle bir eden tokilere bakıp içimizden küfretmişiz...

Bir insana neler yükleyebilirsin
Neleri kaldırırken altında kalır
Neleri kaldırırken ayakta kalır
Trafik kazası geçirip nasıl uyanık kalır
Bilgisayara yüklediklerinde var mı bir bak bir düşün.

Bazı gecelerin sabahları da uzun olur
O sabahların insanı biraz yaralı olur, biraz sersemlemiş.

KIRIK GAGA

GÜLSÜM IŞILDAR

sonsuzluğa söylenmiş her söz
kalmıyor ki sonsuzda
dille seviştiğini anlatmasa
bu kırık gaga,
bağışladım baş ağrımı
koca bir kalp çizdim üstüne
keşke adı aşk olmasa...

taşları tükenmiş evlerde
sözcük inşa etmek,
günâhlar sarkıtmak kör kuyuya,
marifet mi, kanatmadan
hatır sormak birkaç yaraya...

dağlar kiminle konuşur,
yeryüzü nereye gider,
karıncalar ne yer ne içer,
eski sevgilinin ahı
yenisinin günahı...

gerçeğin mahçup kıyılarında renk körü
şiirin kabuğunda kuluçkayım
söyleyin, utanmayın hadi,
yaşarken herkese çiğmetmedim mi
cesedimi...

Tatil

ÖZGE Ç. DENİZCİ

Kayboluş ve kendimi buluş mu
yabancı bir memleket...
ardından kendimle kalırım
en işlek en lüks caddelerinden bir yerin
otobüs durağının az ilerisinde.
Sokak değil ama ben yalnızım
Gözlerim dolu ve deli.
Hazırlıklıyım
Gündüzün şerrine
Gecenin hayrına

Biri

ÖZGE Ç. DENİZCİ

Post modern durunca aynı ben.
Ben değilim de belki.
Nefes alıyorum yine ben
Gömülmüşüm
ben değilim yine
Başka biri var gözümün önünde
Kim onu da bilmiyorum
Bi bakıyorum ben
Ya yine ben değilsem...

İŞTE O PENCERE

FATMA AYHAN

Sayılamayacak kadar çok yıllar geçmiş gibiydi bu kente gelmeyeli. Gece boyunca, Ataol Behramoğlu'nun bir şiiri dolanıp durmuştu otobüsün camına dayadığı kafasında "Bir sabah tanıdık bir şehre girerken".

İlk karşılayan sabahın her şeyi eşitleyen gri sisi oldu. Uyurgezer gibi dolaştı şehrin sokaklarında, bir taraf apartmanlarla dolmuş bir taraf hayalet şehir görüntüsünde, ayakları hayalet şehir tarafına yöneldi. Sokaklar toz toprak içinde açıkta ölü dağlar gibi yığılı çöpler, birkaç sokak köpeği ve kedi, evlerin çoğunun camları kırık, sanki virane bir ömrün parçaları gibi her biri.

Ağaçlara ne oldu ki burası yemyeşil bir sokaktı. Kapılarda mühürler, avlulu olanların dış kapıları yok olmuş, uzak iklimlere, sonsuzluğa gitmiş.

Kentsel dönüşüm yapılacağını duymuştu önceden, belediyenin bütün hizmetini kesmesine ve zorlamalara rağmen direnen iki kişinin varlığı nedeniyle başlayamıyormuş değişim.

Kaç kez çaldığı, anahtarını kaybettiği için annesini beklerken sırtını dayayıp oturduğu, küçük kaçamaklarda sessizce açmaya çalıştığı avlu kapısının önündeydi işte, aynı 'altı' yazısı, demek ki ona bir şey olmamış. Kapı yarı aralık, korkarak açtı. Karşıdaki duvarın öbek öbek dökülen sıva ve boya katmanlarının altından farklı renkler görünüyor. Mavi olan onların rengiydi, taşındıklarındaki renk annesinin hiç içine sinmemişti. Bir pazar sabahı herkes uyurken başlamıştı babası boyamaya, maviyi gören annesi nasıl da mutlu olmuştu ve o gün bilen bilmeyen herkes parmak izlerini bırakmıştı duvarlara.

O günün anısının dudaklarına yaydığı gülümseme silinmeden yukarı kaldırdı başını, kınalı saçlı bir kadın bakıyordu endişeli gözleriyle, oturduğu cumbalı pencere içinden, o da öyle yan oturur sokağı izlerdi, orası onun gizli hazinesi, odasıydı.

İŞTE O PENCERE

FATMA AYHAN

Kadın gelinceye kadar gözlerini etrafta gezdirdi, yerdeki kayrak taşlarından çoğu eksilmiş, yazın buz gibi su çektikleri tulumbanın yerinde su boruları görünüyor. Gölgesinde bütün yazı geçirdikleri dut ağacı hayli yaşlanmış, yanından çıkan taze bir sürgün kendine yer edinmeye çalışıyor. Dibinde eşelenen iki tavuk hiç umursamadan işine devam ediyor, biraz ilerden gelmekte olan beyaz tavuk, kafasını yana eğip şöyle bir baktı, bir ayağını yukarı kaldırıp öyle bekledi, kafayı iki yana sallayıp gurk gurk diyerek iki adım attı, tepesindeki ibiğin sallanması bitmeden, yine tek ayaküstünde durdu ve açılan kapının sesiyle diğerlerinin yanına doğru uçarcasına koştu.

Yeşil yemenisini kınalı saçlarının altından geçirip, biber oyalı uçlarını göğsünün üstünde serbestçe bırakıvermiş, maviş gözleri hiddetle ışıldayan, orta yaşlı minyon bir kadın duruyordu karşısında, gözlerini tavuktan zorla ayırıp baktığı kapının önünde.

İkisi de kısacık bir an tarttılar birbirlerini, “Kim gönderdi seni?” dedi kadın, “Sabahın bu saatinde, kim gönderirse göndersin satmıyorum ben evimi hala anlamadınız mı?” Saatin biraz erken olduğunu o zaman fark etti, telaşlandı biraz, “Eskiden burada oturmuştum ben,” diye başlayınca maviş bakışlar ışıklandı, “sizden başka yaşayan yok gibi sokakta,” dedi. “Orasını hiç karıştırma durumu öğrenmişsindir, yan sokakta benim gibi bir deli daha var ikimiz inatla savunuyoruz mahalleyi,” dedi umarsızca.

“Sabah biraz serin içeri girelim,” dedi kadın samimiyetle, “Rahatsız etmeyeyim,” dedi çekinerek ama iyice açılarak ona yol verilen kapıdan girmişti bile. Koridor eskisi gibi beyaz fayans döşeliydi, mutfağa fayans döşeyince artanını koridora döşemişti babası. Sol taraftaki odaya girdiler, burası onların her an, her şey için kullandıkları odaydı, yemek yenir, oyun oynanır, kışlıklar ayıklanır, komşu misafirler ağırlanır, kışın çamaşırlar sobanın etrafında kurutulurdu. Sobanın üstünde pişen kestanelerin kokusunu duydu sanki. Onların çiçekli divanlarının yerine çekyatlar konmuştu, masanın yeri aynıydı. Kadınla konuşurken dikkatini veremiyor gözü duvarlara perdelere kayıyordu. “Haydi, kalk,” dedi kadın mutfağa geçelim de bir çay koyalım, hemen kalktı, içi içine sığmıyordu zaten, mutfakta düzen değişmemiş, sadece tezgâhın altına ek dolap yapılmıştı. Kadın çaydanlığı ocağa koyarken “İstersen çay oluncaya kadar yukarı çık dolaş,” dedi, ayıp olmaz mı bakışına, kafasıyla hadi hadi işareti yaptı.

Mutfağın yanındaki ahşap merdivenin tırabzanları aşınmış, basamaklardan bazıları sallanıyor. Tam yukarı dönen sahanlığa geldiğinde basamakların arasından aşağıdaki odaya bitişik olan, babaannesinin kaldığı odanın kapısı ilişti gözüne, o kapıyı hep kapalı hatırlardı. Dünyayla ilişkisini kesmiş gibi tek başına o odada yaşardı babaanne, yanına kimseyi istemez, hiçbir şeyden mutlu olmazdı.

İşte yukarıdaydı ortadaki büyükçe olanı misafir odası, onun da kapısı misafirler dışında kapalı durur bayram öncesi, kalabalık misafir öncesi, kilitli bile olurdu, annesi çikolataları şekerleri saklardı oraya. Bir keresinde sakladığı çikolataları çekmecede unutmuş evi karınca sarmıştı. Duvarların önüne sıralanmış tek koltuklar, köşeli yerleştirilmiş koca bir vitrin, pencere önlerinde yaprak sayısına göre övünme nedeni olan kauçuk ve devetabanları, yerde lacivert ve kırmızı renkli göbekli bir halı, kapıyı açsa bunları bulacağından emindi, ama o kapıyı açmadı.

İŞTE O PENCERE

FATMA AYHAN

Annesi evin her yerinde, fakat gerektiğinde görünen, daha doğrusu gördükleri, evin herhangi bir eşyası gibiydi, mutfakta tencere, bahçede süpürge, çamaşır makinası, soba, her şey olup hiç görünmeyendi, sağ taraftaki yatak odasıydı.

Sol taraftaki odanın kapısında derin bir nefes aldı, kapının kolunu yavaşça çevirdi, işte orada tam karşıdaydı. Her şey silindi gözünün önünden, kapalı bir yarım balkonun minyatürüydü pencere, yukarıdaki bir ahşap sopaya halkalarla tutturulmuş, (galiba şimdi rustik diyorlar) dantelinde karşılıklı birbirine bakan kuş motifleri olan, beyaz perdenin ucundaki püsküller, altındaki divanın yastıklarında sallanıyordu. Perdeyi açarken halkaların şıkırtısını duymadı bile, divanın üstünden geçti pencere içindeki mor minderin üstüne, dizlerini karnına çekip oturdu. Ayaklarını uzatabildiği kadar karşı duvara uzattığı anda yıllar öncesinin görüntüsü beliriverdi karşısında.

Sokakta düğün var, karşı evden çıkan gelin, arkasında eteklerini tutma yarışı yapan kız çocuklarıyla birlikte geldi meydana, hemen ortaya aldılar, oynamaya başladılar. Duvarın dibinde klavyesiyle bir müzisyen, yanlara koyduğu hoparlörleri son ses açmış, müziğin ritmine kendini kaptırmış çalıyor. Birisi kulağına bir şey fısıldayıp gidiyor, hemen müzik değişiyor, çok hareketli bir parça bütün gençler ortaya saçılıyor, bilen bilmeyen herkes kendine göre bir ritim tutturmuş oynuyor, gelinin yakınları para çevirip atıyor, müzisyenin yardımcısı çocuklar anında kapışıyor.

Biraz önce o da oradaydı, o kadar zorladılar ki ortaya çıkarmak için, ellerinden kurtulup zor attı kendini odaya. Aslında istiyor oynamayı ama öyle oynamak istemiyor, kendi ritminde tek başına oynamak istiyor. Hani şu söylencedeki gibi: Genç bir anne kucağında bebeği düğüne gelir, müziği duyunca içi kaynar, günah diye korkar ama içi kaynamaya devam eder, birisi "Hadi gel oyna," der, nazlanır, "Bebek var," der, oturan kadınlardan biri bebeği alınca mazereti kalmaz, çıkar ortaya. Önce hanım hanımcık oynamaya başlar, elleri bedene yapışık kolların ucunda, içinden de "Allah'ım günah yazma, Allah'ım günah yazma," der, biraz sonra kollar açılır, ayaklar ona uyar, içinden "Biraz yaz, biraz yazma," der, bakar olacak gibi değil, bırakır kendini müziğe, "İster yaz, ister yazma, ister yaz, ister yazma," diye diye döktürür. İşte tam da o döktürme kısmındaki gibi oynamak istiyor ama olmaz. Galiba yoruldu oynayanlar, güzel slov bir parça çalıyor, tam onun müziği, yavaşça yere iniyor, perdeyi kapatıyor ve başlıyor dans etmeye, elleri, kolları, bacakları ne yana gitmek isterse o yana gidiyor, artık müzik onun içinde, gözleri, kulakları, dudakları müziğin peşinde. Bir keresinde tam böyle dans ederken babasının ayak seslerini son anda kapının önünde fark etmiş, hemen yere atmıştı kendini, Babası "Ne yapıyorsun?" dediğinde yumağım düştü divanın altına, onu arıyorum demişti.

Dizlerinin üstünde yeni başladığı kanaviçe işi var, yanında rengârenk yumaklar ipleri birbirine dolanmış. Annesi olsaydı şimdi hiç kaçırmazdı bu durumu, "Karışmış ipleri koparmadan açan kızlar kayınvalidesiyle iyi geçinirmiş," derdi. Sandığın üstüne dizilmekten başka ne işe yaradığını çözemediği, iki ucuna renkli satenlerin geçirildiği, uzun bir yastığın kılıfını işlemesi gerekiyor. Kızlar serpilmeye başlayınca hemen ellerine bir iş tutuşturuluyor, boş durmasın, kafası olur olmaz şeylere takılmasın diye. Annesinin yeniyetmeliğinde, akşam gaz lambasının ışığında yaparlarmış.

İŞTE O PENCERE
FATMA AYHAN

elişlerini, şimdinin Mervelere ders çalışmaya gitmesi o zamanlar kanaviçe işlemeye, dantel yapmaya, örgü örmeye gitmesiymiş. İplerin uzunluğunu ölçer yarış yaparlarmış. Bir de ne kadar meşgul ederlerse etsinler kızların kafası yine de karışırmış, ya hiç ilerleme olmazmış yapılan işte ya da yanlış işlenirmiş desenler renkler. Örnek bulmak da zormuş, aynı örnekler döner dururmuş ortada, yeni bir örnek bulan kıyı bucak saklar vermek istemezmiş.

Tuhafiyeciye gitmek de bir merasim, her bir yumağı örneğin üzerine koy, renk tonlarına karar ver, eve gel, ilk heyecanla başla. Ama bazen başladığı gibi gitmez sürünürdü ortada. Ne çok yastık kılıfları, çarşaf etekleri, kırlentler, örtüler işlemişti sandıklarda tepili duran, bir tek kırlentler görünürdü koltukların üzerinde, o da ancak misafir geldiğinde.

Sokaktan arkadaşı geçiyor, okul çantasını omuzuna asmış pencereye bakıyor, sesleniyor ama o duymuyor, dur diyor içinden sokak kapısına ineyim. Ayaklarını divana salladığında karşısında kınalı saçları, uçları biber oyalı yeşil yazmanın altından görünen, gözleri maviş maviş bakan kadınla karşılaşıyor, “Kahvaltı hazır, gel haydi,” diyor.

Zaman yolculuğunun sersemliğiyle kadına bakıp “Ne zamandır buradayım ve o bu zamanın neresinde dâhil oldu hayallerime?” diye aklından geçirirken kadın, “Aşağıdan seslendim duymayınca çıktım geldim, otururken için geçmiş herhalde,” diyor.

Galiba en mantıklı açıklama bu, sabaha kadar süren yolculuğun uykusuzluğuna, “Bir sabah tanıdık bir şehre girerken”in beklentileri, anıları, olanları, olmayanları eklenince böyle oluyordu insan.

Uyku sersemi ayağa kalkınca kapının yanındaki kapağı rengârenk camlarla mozaik çalışılmış küçük gömme dolaba takıldı gözleri, bir gülümseme geçti dudaklarının kıvrımından ve dolabın içine el fenerini koyup, camların ışıltısına kendini kaptırıp sahnedeymiş gibi şarkı söyleyişini hatırladı. Evin önceki sahibi el sanatlarına meraklı yabancı bir kadınmış, aşağıdaki odada bir de avize vardı taşındıkları zaman. Üzeri camlarla ve aynalarla bezeli, hafif bir esintide sallanır, üzerindeki aynalardan yansıyan ışık duvarlarda dans ederdi. Bu evde en sevdiği şeylerden biriydi o dansı izlemek. Bir gün gelen misafirlerden biri “Ne bu pavyon gibi,” deyince babası değiştirmişti basit bir avizeyle, sonra onun ne olduğuna dair bir şey hatırlamıyor.

Demini tam kıvamında almış bir çayı rengi ve kokusuyla yudumlarken, mutfak dolabının duvarla birleştiği yere gözü mü ilişti, o noktayı gözleri özellikle mi aradı buldu karar verememişken, kadının dikkatini çekti, “Oraya sıkışmış bir şey var badana yaparken çok uğraştım çıkaramadım, öyle bıraktım,” dedi.

“İyi yapmışsınız, kim bilir nedir, yormayın kendinizi,” dedi buruk bir gülümsemeyle, belleğinin tekrarlama isteğine ayak diremeye çalışarak.

SEVGİ ÖCAL

Ne rüzgarlar esti
Gelincik sarmalı yüreklerde
Şimal yıldızlı göklerde
Ne fırtınalar koptu
Karlı dağ yamaçlarında uçurulmayan uçurtmamdın
çocukluğum
Evelik kokulu aş
Bahar ın müjdecisi yarpuz yemlik tanır seni
Unutmazlar geçse de akrebi kapıp kaçan yelkovanlar
Sımışka tanır seni leblebi tozu horoz şekeri
Kayabaşında batan gün
Buzlu camlarda kalan hayallerin
Ayaktaşı Bezirgan başı beştaş yakar top
Beyaz badanalı kerpiç evler toprak damlı keranlar
Kömür sobasının çıtırtısı
Gaz lambasının ışıkla oynaşması
İzin var hepsinde
Geride kalan yıllarda
Birikmiş tozun
Hasretler tanır seni
Ayrılıklar ezbere bilir
Ölümlerse ayrılmazın
Gür ormanlar
Sıra kavaklar
Coşkulu akan çaylar
Uzaklara dalıp giden gözler
Hala o uzaklara sürgündeler
Çocukluğum rengi güneşte yanan
Gökkuşağım çoban yıldızım...

ENKAZ

ESMA Ç!ÇEK

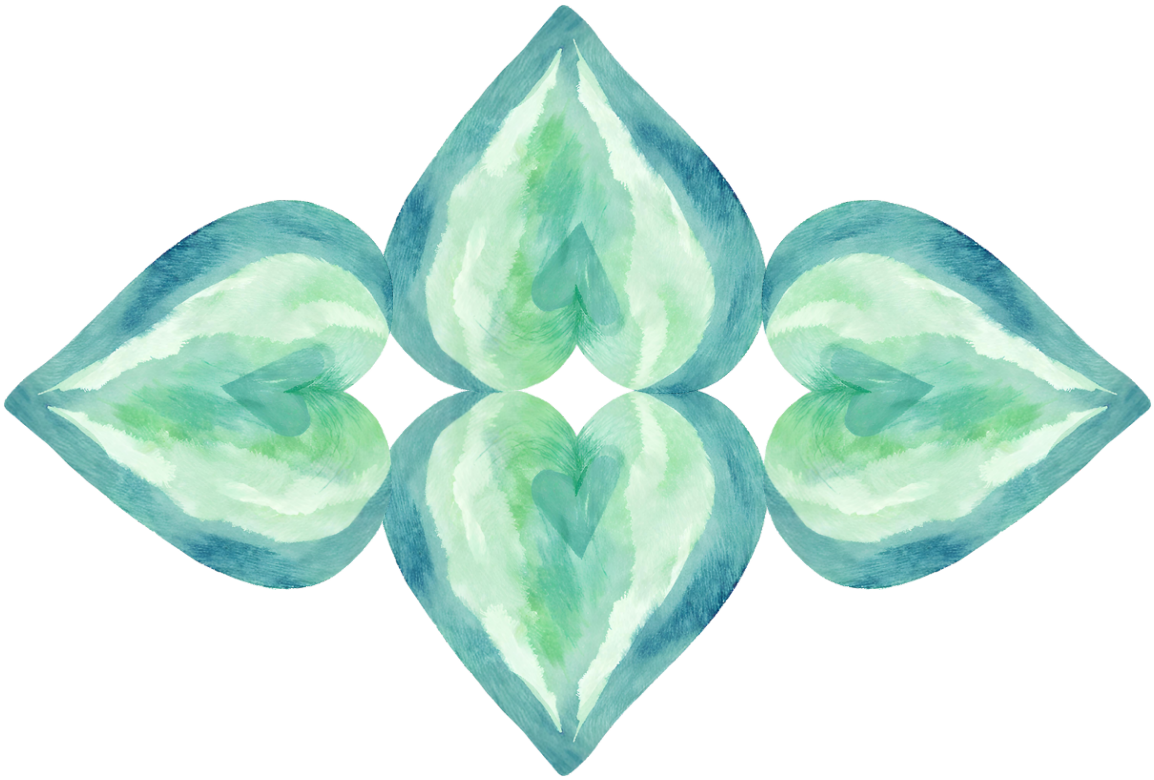
Gün gel!r,anlam değ!şt!r!r
tüm duygularınız,
tüm kavramlarınız ve
bağ kurduğunuz tüm eşyalar... Hayat acı var!..
d!ye bağırıyordur...
Acı ah acı!..
Gözündek! hayal! perdey! kaldırır. Perde kalkınca:
Kend!m!z dah!l,herşey
çıplak kalır...

Mevs!m mevs!m,
yıl yıl geçers!n!z !ç!n!zden, san!yeler !ç!nde...
S!z,ne oluyor demeden,
gözünüze !l!şen b!r kırık gözlük, yerlere savrulmuş fotoğraf albümler!, taşlar arasına sıkışmış k!taplar; b!r eşarp,g!y!lm!ş ayakkabılar, b!r kahve teps!s!,
b!r cüzdan...
ve n!ce eşya...
Anlam değ!şt!r!r z!hn!n!zde.
Tüm gördükler!n!z b!r mızrak olur, beden!n!z!n her hücres!ne
saplanıver!r...

Acı b!r çığlık !le
gökyüzüne karışıp,
b!ld!ğ!n!z
umudun mav!s!,
hayal!n der!nl!ğ!ne
karışmak !sters!n!z...
Gökyüzüne karışamayıp,
ona bakakalınca,
anlarsınız k!...
Yen! b!r l!san öğren!yorsunuz: Acının yansıması:
Çıplak gerçekler!...
Anlam yükled!ğ!n!z
herşey...
Buharlaşıp,
yağmur olmuş;
yağıyordur üstünüze...
Gece,b!ld!ğ!n!z gece değ!l,
Gündüz de tanıdık değ!l!..
Gökyüzü, yaşam, umut; yeryüzü, Çare, aydınlık, sabır
hele toprak!... hele toprak!.. kafanızdak! anlamlardan çok uzak...
Ve zaman...
B!r l!san daha öğret!r...
yaşam der!nden fısıldar:
Varoluş.. ve geç!c!l!k d!ye... Varoluş umudu...
Geç!c!l!k özgürlüğü vaad eder...

MAVİ/ YEŞİL BİR AŞK

GİZEM ATASÜ YILMAZ

"Hayatın ona adil davranmadığını kabullenecek kadar çok şey yaşamıştır belki de..." diye düşündü. Daha beş dakika önce, o kadar yakından gördüğü, çipil çipil kendisine bakan maviliğin derinliklerine kendini kaptırmıştı. Kendi kendine çıkarımlarda bulunuyordu. "Neden, neden olabilir?" diye aklından geçirirken, "NEDEN?" diye bağırıverdi birden. (Hay Allah!)

"Efendim, bana mı sordun?" dedi, gözlerini kapatmış, tansiyonunun düzelmesini beklerken.

"Neden diyorum bütün kurbağalar yeşildir?" (Şimdi de deli olduğumu düşünüyor, harika!)

"Yeşil değil ki, başka renkleri de var, mesela kırmızı."

"Ya öyle mi?" (Kurbağalar sanki umurumda!)

"Evet öyle."

Ayran yapmalı...

MAVİ/ YEŞİL BİR AŞK

GİZEM ATASÜ YILMAZ

Şimdi, günlerden bir gün, uzak diyarlarda diye anlatmaya başlamak lazım ama öyle değil. Bilinmeyen bir günde, en yakınında görmüştü onu. Tam da yan evinde! Koca koca kutuların arasından gülümsemişti kendisine. Ah o gözleri… O kadar mavi olup o kadar anlamsız bakan başka göz görmemişti hayatında. Bu, onu biraz korkutsa da istemsiz olarak geri gülümseyip kapıyı kapatmıştı. Bir tuhaflık olduğunu daha ilk anda sezmişti ama o an çok üstünde durmamıştı. Ta ki, ertesi gün dış kapıda karşılaşıp göz göze gelene kadar. Çok mu boş bakıyordu, yoksa tedirgin miydi? "Belki de sakladığı bir şey vardır," diye geçirdi içinden. Sanki yeşil gibiydi, halbuki mavi sanmıştı bir önceki gün! "Köpeği de varmış, umarım havlamaz!"

Günler günleri kovaladı. Bir türlü yan komşu ile iletişim kuramıyordu. Sürekli köpeğini gezmeye çıkardığında ya da dönüşte karşılaşıyorlardı. Ya selam vermeden hızlı adımlarla yan yana geçiyorlar ya da o selam verirse, komşu en fazla kuru bir selam, boş gözlerle bakan bir telaşlı gülümseme ile karşılık veriyordu. "Kim ya bu? Çalışmıyor da sanırım." Maviydi gözleri, karar vermişti. Evden köpeğini gezdirmek dışında çıkmıyor, alışverişini kurye getiriyor, arada köpek havlaması dışında evinden hiç ses gelmiyordu. "Belki de istihbarattandır!" Neyi araştıracaktı ki? Yaşayanların bile adını unutmaya çalıştığı, gri kasabasının en kahverengi binasındaki aşırı normal komşularını mı? Hiç sanmıyordu. Ama tuhaflık onu değişik bir şekilde çekiyor, tanıma, tanışma isteği uyandırıyordu. Elbette, karşımızdakini tanıma şansımız yine karşımızdakine bağlıdır. Hayır, ne yapıp edecek ve tanışacaktı! En azından, evde köpeği ile birlikte kedi katletmediklerinden emin olmalıydı. Yok o zaman mutlaka kedi ciyaklamasını duyardı.

Ertesi sabah uyandı, duşta gözlerini açtı. Acele etmeli! Birazdan gizemli komşusu köpeğini yürüyüşe çıkartacaktı. Hazırlandı. Tam kahvesinden bir yudum alacakken, kapı sesini duydu. Görev başlamıştı. Arkasından sessizce çıktı dışarı. Minik adımlarla arkasından yürüyordu. Apartmandan çıktılar. Karşıdaki parka yürüdüler. Yan komşusu parkta daireler çizerek köpek gezdiriyor, o da aynı daireleri tavaf eder gibi dönüyordu. "Yorulmuyor da," diye düşündü. AA banka mı oturacak! Hemen yanına gitmeli, bir konuşma başlatmalıydı ve öyle de yaptı!

"Selam, siz de mi buradasınız?"
Umarsızca, kafasını ona doğru çevirdi komşusu. Durgun bakan gözlerinin büyüsünü güneş gözlüklerinin arkasından bile seziyordu.

"Merhaba, ben yan komşunuz." dedi hızlıca.
“Merhabalar kusura bakmayın, tanıyamadım, nasılsınız?" diye sordu komşu. Nazikti, bu iyiydi. Nezaket, iyidir.
"Teşekkür ederim, siz de iyisiniz umarım. Görünce selam vereyim dedim."
"İyi yaptınız, teşekkür ederim."

Eee ne diyecekti şimdi! Günlerdir, gecelerdir aklında bir tek o ve gözleri vardı, tek isteği onu tanımaktı. Şimdi ne diyecekti?

"Gözlükleriniz çok güzel!" (Yahu salak mısın sen!?)
"Yani aynısından bende de vardı, kaybettim. Görmüş olamazsınız herhalde. Belki de bu benimkidir."

Nasıl bir saçmalık! Espri yapmaya çabalarken, şimdi de onu hırsızlıkla suçlamış gibi oldu. Keşke gülümseseydi cümlenin sonunda.
"Efendim!!???"
"Yok hayır, yani beni yanlış anladınız."
"Yok, ben çok doğru anladım sizi! Size iyi günler! Tomyy oğlum, yürü gidiyoruz!”

MAVİ/ YEŞİL BİR AŞK

GİZEM ATASÜ YILMAZ

Bir çuval inciri berbat etme sanatının kitabını yazabilirdi. Hatta o dakika, ilk basımını yapmıştı. Öfkeyle giden komşusunun arkasından bakarken, evde arada konuşma pratiği yapmaya karar verdi.

Uzun zamandır, hiç arkadaşı olmamıştı. En fazla iş yerindekilerle günlük, içi boş muhabbet. Nasılsın, iyi misin, bugün de hava çok kötü vs. Gece hayatı zaten yoktu. İşten eve, evde televizyonda dizi saati, 22.30'da yatak, 7.30'da uyanma, hazırlanma ve 8.30 işe gidiş. Haftada 1 gün izninde ise ev işi. Böyle yok olan bir ömür, geri dönülemez seneler. Biriyle nasıl tanışılır, nasıl sohbet başlatılır bilseydi, zaten bir sosyal yaşantısı olurdu. Böylece bakışlardaki duyguları da anlayabilirdi belki. Ailesi dahil, hayatındaki insanları sadece çıkarı olduğunda aradığından, iletişimde olduğu kişinin duygularını ya da düşüncelerini pek de merak etmemişti. Onu görene kadar! Şimdi, belki de hayatında ilk kez, bir çift mavi gözü merak ediyordu. Neler yaşadı, neler gördü? Boş boş, balık gibi mi bakıyor yoksa çok mu yorulmuş? Neden sadece köpeği için dışarı çıkıyor? Kimi kimsesi var mı? Belki arkadaşları vardır. Alışverişi internetten yaptığını biliyordu. Ama neden? Neden bu kadar yalnız? Kendi tercih etmiştir belki. Parayı nereden buluyor? Birçok soru, birçok varsayım kafasında gittikçe büyüyordu. Sorular büyüdükçe, merakı artıyor, meraklandıkça yeni sorular doğuyordu. Ona aşık mı oluyordu yoksa? Aşk nasıl bir duyguydu. Onu öpmek istiyor muydu mesela? Uzun yıllardır kimseyle öpüşmemişti. Onunla öpüşebilirdi belki. Kokusu nasıldır? Evi köpek kokuyordur kesin. Köpekleri pek sevmezdi, kedi insanıydı o. Tek başınalığın ana kuralı, hemen bir kedi sahiplenmekti, tabii ki o da buna uymuştu. En azından kendi kendine konuşmuyordu, bir kediyle konuşuyor olma hali, daha az yalnız hissettiriyordu. Şimdi ne yapacaktı peki? Özür dilese… Çiçek mi alsa? Yok, çiçek fazla olur ? Pasta mı alsa? Kek! Ev yapımı kek alıp götürmeliydi. Hemen gidip köşedeki ev yemekleri satan teyzeden kekini aldı. Özür dileyecekti, o kadar. Bu düşüncelerle yürürken, PAAAT! Omzuna biri çarptı. "Ayı mısın be kardeşim!" diyerek bir hışım arkasını döndüğünde, onu gördü. Çarpmanın etkisiyle yalpalamış, yüzünden kayan gözlüğü yeşil gözlerine geri takıyordu. Yeşil gözler! Yeşildi gözleri! Nasıl fark edememişti! İlk kez bu kadar yakından görüyordu. Galiba ona aşık olmuştu. İçinde merak, korku, heyecan, sıcak bir his, soğuk bir his, her şey vardı. Aşk böyle bir şeydi belki de. Bir çift yeşil göze içindeki bütün duygular uyanıyordu bir bir. "Özür dilerim," dedi hemen, afallayan komşusuna elindeki keki uzatarak. "Ben sizden nasıl kurtulabilirim! Tommy yürü!" dedi komşu ve arkasını dönüp hızlı adımlarla yoluna devam etti. Elindeki kek ve yüreğinden akan kanla sokağın ortasında kalakalmıştı. Kakaolu kekti oysa. Hemen kendini toparladı ve keki bir özür notuyla kapısının önüne bırakmaya karar verdi. Daha fazla rezil olmak istemiyordu. Âşık olduğu insana hakaret bile etmiş oldu. Çok güzel! Ah o yeşil gözler… İçinden o gözlere şarkılar yazmak, şiirler okumak geliyor, şimdi sanat neden var anlayabiliyordu. Bir özür notu yazacaktı. Eline kâğıdı kalemi aldı ve internete baktı. "Affetmek kadar yüce bir duygu yoktur derler. Ey gönlümün en yücesi, ey kalbimin hükümdarı... Lütfen, bu kekle birlikte gelen sevgimi kabul et ve beni affet…" Bu biraz abartılı olur. "Güzel gözlerine bakacak yüzüm yok, belki bu kek anlatır sana olan sevgimi... Kalbimin bahar kokulu köşesi, gel affet şu garibi." Şiir tamam da, bu da olmazdı. "Özür dilerim, İmza: Yan Komşu" yazdı. Bu yeterli. Abartmamak gerekir, belki korkardı. Hem nasıl söylerdi, onu hiç tanımadan, sadece gözlerine vurulduğunu. Notu, kek ile birlikte komşunun kapısının yanına koydu. Artık onun kendi kapısına teşekkür için gelmesini bekleyecekti. Daha acemi bir aşık olsa da, taktik yapmak burç özelliğiydi. Burçlara inanmazdı oysa, gerçekmiş demek!

MAVİ/ YEŞİL BİR AŞK

GİZEM ATASÜ YILMAZ

Sabah uyandı. İşe gitmek için evden çıktı. Bir de baktı, kek hala kapının yanında. Allah Allah! Eve mi gelmedi? Belki de sevgilisi vardı. Kesin sevgilisi vardı. O gözlere kim bilir kimler aşık olmuştu. Kalbi kırıldı. İçinde bir anda kopan fırtınadan bir titreme geldi. Bu da aşk acısı olmalıydı! Ortalama bir hafta içerisinde aşkını bulmuş ve kaybetmişti. "Ne yapalım…" dedi, utanmasa yerlere kapanıp ağlayacaktı. Utandı, tuttu kendini. Renklerini kaybetmişti gökkuşağı, artık karanlık bulutlar vardı sadece. Eskiden, en azından aşkı bilmezdi, ama bundan iyiydi hali. Ah ah! Keşke hiç görmeseydi o yeşil gözleri.

Günler geçti içindeki karanlık daha da derinleşti. Hiç bilmediği bir canavarla boğuşuyordu sanki. Çaresizdi. Biri çeksin alsın içindeki hüznü istiyordu. Keki iki gün kapının yanında beklemiş, sonra kapıcı söylenerek çöpe atmıştı. Çöpe giden sadece kek değil, saf temiz aşkıydı. O gözler, yeşil gözler…

Aşk acısının dördüncü günü... Evde miskin miskin otururken, bir anda, kapıdan bazı tıkırtılar geldi. Önce anlamadı, herhalde yanlış duymuştu. Sonra yine… Kapısı tıkırdıyordu. Korku filmlerindeki gibi. Korkarak kapıya yaklaştı ve kapının deliğinden baktı, kimse yoktu. Tam arkasını döndü, yeniden tıkırdadı. "Kim o?" dedi korkarak. Ve bir havlama çınladı apartmanda. Tommy'ydi. Kapıyı açtı acele. "Tommy, ne işin var burada!" Baktı komşunun kapısı açık. Tommy çekiştirmeye başladı onu. "Bir şey oldu ona!" Hemen komşunun evine daldı ve onu yerde yatarken buldu. Nabzını kontrol etti. Yaşıyordu. Nefes de alıyordu. Ne oldu peki? Kolonya! Hemen evden kolonya bulup koklattı. Kıpırdadı. Yaşıyordu. Tommy durmadan havlıyordu. Biraz daha döktü eline, koklattı. Kendine gelmeye başlamıştı herhalde. Emin de değildi. Derken bir anda gözlerini açtı. O cam gibi mavi gözler tam karşısındaydı. İlk kez bu kadar yakın! Boşluğa bakan iki mavi okyanus! (Maviymiş demek!) İnanılmazlardı!

"Ne oldu bana?"
Gözler karşısında nutku tutulmuştu.
"Şey bayıldınız sanırım."
"Yardım eder misiniz kalkmama!"
Koluna girdi, koltuğa oturttu.
"Biraz uzanın, belki tansiyonunuz düşmüştür, kapatın lütfen gözlerinizi.
Gözlerini kapattı.

****

Aşktan kalbi kanat takmış uçmak üzereydi. Masmavi deniz gözler… Ah! Ona sadece onu sevdiğini ve bir daha asla yanından ayrılmayacağını söylemek istiyordu. Ama ağzını açınca işte, kurbağalardan bile bahsedebiliyordu. Dağlara taşlara aşığım diye bağırmak istiyordu. Onun yerine, "Yoğurt var mı? Ben size ayran yapayım," dedi. "Var dolapta," diye cevapladı komşu. "Adını bile bilmiyorum," diye düşündü dolaba doğru yönlenmişken. Önemli de değildi. O hep ona öyle baksın, yeterli!

Ayranı yaptı. Tam götürürken havlayan Tommy'nin sesiyle, aniden korku ile zıpladı. Tüm ayran artık kendi üstünde ve yerdeydi. "Kahretsin! Özür dilerim. Ben döktüm, hemen temizlerim!" (Aşk sakarlaştırıyor demek ki.) Banyoya koştu, utançtan yerin dibine girmeyi tercih ederdi. Önce temizlemeliydi, sonrasında ise kendi ininden hiç çıkmadan yaşayabilirdi. "Nerede bu bezler!" Büyük banyo dolabı, tabii ya! Sonra dolap kapağını açtı.
Ve o an dünya durdu…

Nefes almayı bıraktı…

Karşısındaki bardakta, suyun içinde kendisine bakan iki yeşil protez göz vardı.

buluşma

SERTAÇ ÇIRALI

gelir çatar o an
o büyük buluşma
ikisi de aynı mesafeden çıkmıştır yola
birisi kuyudaki sudan yansımıştır yerin yüzüne
öteki gökten düşmüştür
elma misali
kusursuz izanıyla zımparalı zemine

ikisi de uzaktır kendisine
yedisine
on beşine
belediye otobüsünde ayakta gidişine
son durakta boy atan iç çekişine
çürük dişine
diz üstü etek giyen kızların gülüşüne
konuşsa birisi ses verecek öteki de
siyah önlük kola yaka toy sesiyle

susmak marifetti bunca vakit
kaçmak!
körebe oynadığı günlere
kaçmak!
o hakkını helal ettiği
o çetrefilli hesabı fazlasıyla ödediği masaların altına
o halının püsküllerinden uzattığı saçlarından okşayıp zamanı
ah ida diyeydi
yekpare yeşil elbise içinde
siyah guaj gözlerinle
ne masumdun
ne mahzundun sen
ya da ah!
kör olası mahlası her neyse...
ama demedi hiç biri bunu ötekine
ismiyle ses etmedi biri diğerine
ikisi de kimseye

kar yağdı
beyaza mühürlendi dağ
su dondu
süt kesildi
pencere çıtalarına macun çekildi
ateş harlandı sobada
kar eridi sonra
yaraya merhem sürüldü
dağ yeşile döndü yeniden
rüzgâr dindi
ateşkes ilan edildi
bütün sınırlar çizildi bütün gecelere

seneyi devriyesinde bile
ses etmedi biri diğerine
sonra her takvim yılında
her dere boyunda
donmuş suyun tadında
sırra kadem basan ayak izinde
ses etmediğindendi belki de
__aralarındaki ince sızı sınır çizgisi__
mevsim gibi
yol gibi
uçurum gibi
saydam ve geçirgen bir yüzeydi
çıkıp demedi biri de
ah! bu cam kesiği
veda gibiydi

seyirci böyle okudu bu perdeyi
böyle gördü
böyle duydu sufleyi
o dilsiz suflör yüklendi bütün külfeti
ateşin sönmesini
havanın kararmasını
ışıkların yanmasını
yüzlerin ağarmasını

kim dokunsa içine işleyecek çünkü nedameti
belki o perdeden eli birinin
o zarın içinden geçip nafiz eli
o bıçkın eli
eline değecekti
ah o eli!
ida'yı
ya da kör olası olasılıkların uzattığı elini...

ah!
nerede şimdi o çatık eli

çeksin vursun ötekini
kendinden başka kimi varsa onu da

işte öyle açıldı perde
işte öyle
yok gibi

CAZKEDİSİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ

Nisan Mayıs Haziran 2024

twitter.com/CazKedisi1

facebook.com/groups/cazkedisisiirdergisi

instagram.com/cazkedisidergi/

spotify.com/caz kedisi şiirli kültür dergisi

YAYIN YÖNETMENİ: HALİM YAZICI
YAYIN KURULU: DEVRİM DİKKAYA, HALİM YAZICI, SARP KESKİNER
TASARIM, REDAKSİYON: M. ÖZGÜR MUTLU
YAZIŞMA ADRESİ: CAZKEDİSİDERGİSİ@GMAİL.COM